

TÜRKİYE BİLİŞİM DERNEĞİ
Kamu Bilgi İşlem Merkezleri Yöneticileri Birliği
Kamu Bilişim Platformu XIII

E-DEVLET ÜSTYAPISI

Nihai Rapor

<http://www.tbd.org.tr>

3 Mayıs 2010

TBD Kamu-BİB

Kamu Bilişim Platformu XIII

E-DEVLET ÜSTYAPISI

1. ÇALIŞMA GRUBU

Bu belge, TBD Kamu-BİB in *on üçüncü dönem* çalışmaları kapsamında, **1. Çalışma Grubu (ÇG1)** tarafından hazırlanmıştır. E-devlet kavramlarını ve Türkiye’de yapılan çalışmaları, yurtdışındaki e-devlet üstyapılarını ve Türkiye’de günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek bir e-devlet üstyapısının görev ve faaliyetleri hakkında değerlendirmeleri ve önerileri içermektedir.

Hedef Kitle

Kamu bilgi işlem birim yöneticileri, e-dönüşüm liderleri ve e-Dönüşüm konusunda politika ve strateji belirleyicilerdir.

Belge No : TBD/Kamu-BİB/2011-ÇG1

Tarihi : 12-15 Mayıs 2011

Durumu : Nihai Rapor

Yayını Hazırlayanlar

Başkan Yardımcısı

H. Cumhur ERCAN   Adalet Bakanlığı

Kamu-BİB YK Temsilcileri

Hakan DEMİRTEL   DPT

Selçuk KAVASOĞLU   TBD

Yazman

Deniz PEKER   STM

İsmail SALKIM   STM

Grup Üyeleri

Aykut DALYAN	Turkcell
Berdan BALTA	TNB
Celal YILDIRIM	KALE Yazılım
Cemil ULU	TCMB
Cumhur ERCAN	Adalet Bakanlığı
Deniz PEKER	STM
Doğan PEKER	Çankaya Belediyesi
Efe AKMAN	IBM
Ersin TAŞÇI	TCDD
Funda BAŞARAN	AÜ İLEF
İrfan Nuri KARACA	KALE Yazılım
İsmail SALKIM	STM
Mehmet Çağlar ÜNSAL	MTA
Murat YURTBAY	DPT
Mustafa AFYONLUOğLU	Özel Sektör
Özkan KUTLUCAN	Perspektif A.Ş.
Selçuk AYDIN	KALE Yazılım
Serdar ÜLGEN	ARDIÇ A.Ş.
Zafer KIYAN	AÜ İLEF

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	6
ŞEKİLLER	8
TABLolar	9
ÖNSÖZ.....	10
BÖLÜM 1.....	12
KAVRAMLAR VE İLKELER	12
1.1. DÜNYADAN ÖRNEKLER VE ANALİZLERİ.....	14
1.2. DÜNYADA E-DEVLET YOL HARİTALARI	14
1.2.1 Amerika Birleşik Devletleri	15
1.2.2 Almanya	16
1.2.3 İspanya.....	18
1.2.4 Kore.....	22
1.2.5 Estonya	23
1.2.6 Genel Değerlendirme.....	25
BÖLÜM 2.....	26
TÜRKİYE'DE E-DEVLET ÇALIŞMALARI.....	26
2.1. Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplanı (TUENA).....	26
2.1.1 e-Ticaret Koordinasyon Kurulu (1998-2002)	26
2.1.2 Kamu-NET Üst Kurulu ve Teknik Kurulu (1998-2002).....	27
2.1.3 e-Türkiye Girişimi (2001)	27
2.1.4 e-Dönüşüm Türkiye Projesi.....	27
2.1.5 Öncü E-Devlet Organizasyonları	27
2.1.6 Önemli E-Devlet Uygulamaları.....	27
2.1.7 E-Devlet Çalışmalarının Değerlendirilmesi.....	28
2.2 e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kapsamında E-Devlet Çalışmaları ve Kurumsal Yapılanma	31
2.3 Sorun ve Eksiklikler	37
2.3.1 Kapsamlı Bir Düzenleyici Yaklaşım Olmaması	37
2.3.2 Tam Ve Bütünleşik Bir Mevzuat Eksikliği	37
2.3.3 Toplumun farklı kesimlerinin süreçte temsil edilmiyor olması.....	37
2.3.4 Projelerin Koordinasyonu.....	37
2.3.5 E-Devletin Gelişimi Konusunda Güçlü Bir Gözetim Organı Olmaması.....	38
2.3.6 Yerel Yönetimlerin E-Devlet Uygulamalarına Katılımının Desteklenmemesi	39
2.4 Türkiye'ye Dair Model Önerileri	39
BÖLÜM 3.....	44
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	44
EK A	46
TÜRKİYE E-DEVLET ÇALIŞMALARI TARİHÇESİ.....	46
EK B	55
E-DEVLET VE BİLGİ TOPLUMU KANUN TASARISI.....	55
EK C	59

KAMU HİZMETLERİNİN HIZLANDIRILMASI AMACIYLA BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI	59
KAYNAKÇA	62

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
B2G	Firmadan Devlete, Business to Government
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
BSI	Ulusal/Federal Bilgi Güvenliği Merkezi (Bazı yerlerde Ulusal Bilgi Güvenliği Merkezi, bazı yerlerde Federal Bilgi Güvenliği Merkezi olarak kullanılmış.)
BT	Bilgi Teknolojileri (Information Technologies)
BTD	Bilgi Toplumu Dairesi
BVA	Alman Hükümet Yönetim Ofisi
CIO	Chief Information Officers
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
eTR	e-Türkiye
FEMP	Belediyeler ve Eyaletler Federasyonu - Spanish Federation of Municipalities and Provinces
G2B	Devletten iş dünyasına, Government to Business
G2C	Devletten müşteriye
G2G	Devletten devlete, Government to Government
GAO	General Services Administration
GII	Global Information Infrastructures - Küresel Enformasyon Altyapısı
GÜMKART	Gümrük Tahsilât Sistemi
HUMK	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
IPC	Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı
KBSt	BT Koordinasyon ve Danışmanlık Komisyonu
KDEP	Kısa Dönem Eylem Planı
KDV	Katma Değer Vergisi
KIEM	Kamu İnternet Erişim Merkezleri
KoopA ADV	Yerel ve ulusal otomatik veri işleme komitesi
KPS	Kimlik Paylaşımı Sistemi
MERNİS	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MOPAS	Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı

NIA	Ulusal Enformasyon Toplumu Ajansı
NII	National Information Infrastructure
NIST	National Institute of Standards and Technology
NSA	Amerikan Ulusal güvenlik teşkilatı - <i>National Security Agency</i>
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development - Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OMB	Yönetim ve Bütçe Ofisi
PMC	Başkan'ın Yönetim Ofisi
SEÇSİS	Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü
SETSI	State Secretariat of Telecommunications and the Information Society
SMS	Kısa mesaj
SOYBİS	Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBD	Türkiye Bilişim Derneği
TBD Kamu- BİB	Türkiye Bilişim Derneği Kamu Bilgi İşlem Merkezleri Yöneticileri Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBV	Türkiye Bilişim Vakfı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜSİAD	Türkiye Sanayici İşadamları Derneği
UEKAE	Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
VEDOP	Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
YSK	Yüksek Seçim Kurulu

ŞEKİLLER

Şekil 1. Bilgi Toplumu Ajansı Organizasyonu.....	56
--	----

TABLULAR

Tablo 1.1 ABD E-Devlet Üstyapı Modeli.....	16
Tablo 1.2. Almanya E-Devlet Üstyapı Modeli	18
Tablo 1.3. İspanya E-Devlet Üstyapı Modeli.....	21
Tablo 1.4. Kore E-Devlet Üstyapı Modeli	23
Tablo 1.5. Estonya E-Devlet Üstyapı Modeli	24
Tablo 1.6. Farklı ülkelerde E-Devlet üstyapısını oluşturan kurum ve kuruluşlar	25
Tablo 2.1. Bilgi Toplumu Ajansı Modeli.....	43

ÖNSÖZ

TBD Kamu-BİB'in on üçüncü dönem çalışmaları kapsamında, 1. çalışma grubu tarafından hazırlanan bu raporda e-devlet üstyapısı konusu ele alınmıştır. Çağımız, bilişim teknolojilerinin yaşamın her alanında dönüştürücü bir biçimde kullanılmasıyla karakterize edilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin devletler tarafından kullanımı ise kamu hizmetlerinin ve yönetsel süreçlerin toplumsal refahı arttıran ve demokrasiyi güçlendiren bir biçimde dönüşmesi olasılığını açığa çıkartmaktadır. Bu olasılığın gerçek kılınabilmesi için bilişim alanındaki yeniliklerin etkin kullanımı önem kazanmaktadır. e-devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerinin devlet tarafından yönetsel süreçlere erişimin çeşitlendirilmesi ve katılımcılığın güçlendirilmesi amacıyla tüm vatandaşlara genişletilmiş hizmetler, güvenilir enformasyon ve daha fazla bilgi sunması olarak tanımlanmaktadır[1]. Bu tanım e-devlet'i açıkça tüm toplumsal yapılar tarafından sahiplenilen kapsamlı bir dönüşüm stratejisinin konusu haline getirmektedir. Türkiye, bilim ve teknoloji politikalarının öneminin uzun yıllardan bu yana farkında olan bir ülkedir. Bilim ve teknoloji alanında belirli bir politika izleme arayışı planlı dönemle birlikte başlamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin dönüştürücü gücünün fark edilmesi ve politika belgeleri ve planlara yansımaları ise 1990'lı yılların başında gerçekleşmiştir. 1990'ların başından bu yana bilişim teknolojilerinin dönüştürücü potansiyellerini gerçekleştirmeye dönük bir dizi planlama açığa çıkmasına ve ardından da e-devlet projelerinin başlamasına rağmen, bu konuyu güçlü bir biçimde ele alacak üstyapının hala oluşmaması Türkiye'nin e-devlet gelişme indekslerinde alt sıralarda yer almasının temel nedenlerinden birisidir. Bu raporun temel amacı, Türkiye'de mevcut e-devlet üstyapısını, e-devlet üstyapısına dair bugüne dek getirilen öneri ve girişimler ile farklı ülkelerde ortaya çıkan e-devlet üstyapısı modellerini ortaya koymak ve e-devlet üstyapısının önemine dikkat çekmektir. Bütün bunların bundan sonra e-devlet üstyapısına dair geliştirilecek önerilere bir zemin teşkil edebilmesi umut edilmektedir.

Raporda, giriş bölümünün ardından, 1. bölüm'de Birleşmiş Milletler e-devlet indeksleri temel alınarak çeşitli ülkeler seçilmiştir. Bu ülkeler sadece e-devlet sıralamasında üst sıralarda yer alan ülkeler değil, aynı zamanda farklı kamu yönetimi yapılarına sahip, e-devlet üstyapısına dair farklı yapılanmalar gösteren ve son yıllarda e-devlet çalışmalarında önemli gelişmeler göstermiş ülkelerdir. Bu doğrultuda incelenmek üzere seçilen ülkeler ABD, Almanya, İspanya, Estonya, Kore ve Norveç'tir. Bu ülkelerin e-devlet konusunda yaptıkları çalışmalar, geliştirdikleri mevzuat, uyguladıkları stratejik planlar ve üstyapıda yer alan kurumsal yapılara yüklenen sorumluluklar gibi bilgiler bu bölümde yer almaktadır.

2. bölümde Türkiye'deki mevcut durum ve gelişimi ele alınmakta ve Türkiye'de e-devletin gelişimi belli başlı düzenlemeler ışığında özetlenmektedir. Ayrıca, Türkiye'de e-devlet mevcut durumu, e-devlet uygulamalarının yürütücülerinden toplantılar ve e-posta yoluyla alınan görüşler çerçevesinde "mevcut sorun ve eksiklikler" başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu bölümde T.C. Başbakanlık e-devlet Danışma Grubu tarafından hazırlanan modellerden Bilgi Toplumu Ajans Modeli ve bu model merkez alınarak hazırlanan e-devlet ve Bilgi Toplumu Kanun Tasarısı Taslağı ile e-devlet üstyapısına dair bir model de içeren ve henüz sonuçlanmamış olan Kamu Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

3. bölümde, TBD çatısı altında yapılan e-devlet üstyapısı çalıştayının sonuçları sunulmaktadır. Çalıştayın amacı, e-devlet üstyapısının organizasyonel yapısından ziyade, Ülkemizdeki e-devlet üstyapısının görev ve faaliyetlerinin neler olması gerektiğini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Çalıştayda kullanılan yöntem ve Çalıştay sonuçları bu bölümde sunulmuştur.

Sonuç bölümünde ise tüm bu incelemelerden yola çıkarak yapılması gerekenlere dair bir dizi tespit sunulmaya çalışılmaktadır.

BÖLÜM 1

KAVRAMLAR VE İLKELER

Konuyla ilgili yazılan kitap ve makalelerde, uluslararası kurum ve kuruluşların hazırladıkları raporlarda, ülkelerin hazırladıkları strateji belgelerinde ve eylem planlarında e-devlet, genel olarak bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde kamu hizmetlerinin, vatandaşlar ve iş dünyasının beklentilerine uygun olarak, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) aracılığıyla etkin, hızlı, sürekli, güvenilir, şeffaf ve bütünlük şeklinde sunumu olarak tanımlanmaktadır.

Tanımlamalarda ağırlıklı olarak BİT'lerin vatandaşlar ve iş dünyasınca kullanımı ve kamu yönetiminin modernizasyonu konuları öne çıkarılmaktadır.

Nitekim OECD e-devlet Çalışmaları Türkiye raporunda da e-devlet esas olarak kamu kesimindeki değişim olarak anlatılmaktadır[2]. Kamu yönetiminin değişimi ile şu hedefler üzerinde durulmaktadır:

- Kamu yönetiminde etkinliğin ve verimliliğin artırılması,
- Devletin kullanıcı dostu olması,
- Şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin sağlanması,
- Vatandaş odaklı e-hizmetlerin uygulanması vb.

Bu amaçla daha “etkin”, “etkili”, “şeffaf” ve “hesap verebilir” bir devlet oluşturma yolunda BİT'ler önemli araçlar olarak sunulmaktadır. Buna göre e-devlet İnternet'in kullanımı ve bilişim ağlarının geliştirilmesiyle doğrudan ilgilidir. Zira çapı ve ölçeği her geçen gün genişleyen İnternet, e-devlet uygulamalarının yaygınlık kazanmasını sağlayan araçların başında gelmektedir.

Birleşmiş Milletler'in e-devletle ilgili çalışmalarında e-devlete somutluk kazandıran üç ana ilişkisellikten bahsedilmektedir. [3] Bunlar sırasıyla kurumlar arası veri akışını sağlamaya olanak tanıyan G2G (government to government); devlet ve

iş dünyası arası her türlü ilişkiyi sağlayan G2B (government to business) ve devlet ve vatandaş arasındaki işlemlerin gerçekleşmesini sağlayan G2C (government to citizen) olarak adlandırılmaktadır. Bunların tersi de geçerlidir, örneğin iş dünyasından devlete B2G (business to government) olması gibi. Öte yandan İnternet temelli ilişkisellikler devlet odaklı olmanın yanı sıra firma ve müşteri odaklı modellerle birlikte daha geniş bir alana yayılmaktadır.

1.1. Dünyadan Örnekler Ve Analizleri

Farklı ülkelerin e-devlet üstyapıları incelendiğinde idari ve uygulama olarak farklı yaklaşımlarla karşılaşılmaktadır. Bu yaklaşımlar, ülkelerin

- Sosyo-ekonomik durumu,
- Yönetim biçimi,
- Teknolojik gelişimi,
- Kültürel yapı ve
- Vatandaşlara sunulacak servis ve hizmetlerin önceliğine göre

değişmektedir.

Bu bölümde Birleşmiş Milletler e-devlet indeksi temel alınarak bir dizi ülkenin e-devlet çalışmaları ve üstyapısı değerlendirilecektir. Değerlendirmeye tabi tutulan bu ülkeler doğrudan e-devlet sıralamasında en üst sıralarda yer alan ülkeler değil, farklı kamu yönetimi yapılarına sahip, farklı e-devlet üstyapısı yapılanmaları gösteren ve son 2 yılda (2008-2010) e-devlet çalışmalarında ilerleyen ülkelerdir. Değerlendirilmek üzere seçilen ülkelerin 2008 ve 2010 sıralaması ABD (4, 2), Almanya (22, 15), İspanya (20, 9), Estonya (20, 13) ve Kore'dir (6, 1).

Ülke değerlendirmelerinde, ülkelerin genel e-devlet çalışmalarının yanı sıra, e-devlet konusunda nasıl bir mevzuat geliştirdikleri, gerçekleştirdikleri stratejik planlar, üstyapıda yer alan kurumsal yapılara yüklenen sorumluluklar gibi bilgiler kapsamaktadır.

1.2. Dünyada E-Devlet Yol Haritaları

e-devletin de içinde bulunduğu BİT temelli uygulamalar, uluslararası örgütlerin ve ülkelerin küresel ve ulusal düzeyde belirledikleri bilgi toplumu politikaları temelinde hayata geçirilmekte ve yaygınlaşmaktadır. ABD'nin, National Information Infrastructure (NII): Agenda for Action başta olmak üzere, bölgesel düzeyde Avrupa Birliği'nin Beyaz Kitap: Gelişme, Rekabet, İstihdam belgesi ve Bangemann Raporu ya da küresel düzeyde tartışılan Global Information Infrastructures (GII-Küresel Enformasyon Altyapısı) kapsamlı bilgi toplumu politikaları oluşturma yolunda hazırlanan çalışmalarıdır. Amaç, ulusal düzeyde bütünlüklü bir bilgi toplumu oluşturmaktır. Bu doğrultuda stratejik hedefler belirlenmekte ve buna uygun eylem planları hazırlanmaktadır.

1.2.1 Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri e-devlet konusunda öncü ülkelerden biridir. e-Dönüşüm çalışmalarında siyasi liderliği doğrudan ABD Başkanı üstlenmektedir. ABD e-devlet Üstyapısı 2002 yılında çıkartılan *e-Government Act of 2002* belgesine dayanmaktadır. Bu belgede e-devlet, kamu yönetiminin etkinliğini arttırmak için kritik unsurlardan birisi olarak tanımlanmaktadır. *E-Government Act of 2002* belgesine göre Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi ve iletişim teknolojileri ve e-devlet eylemlerine ilişkin ana sorumluluk, Başkan'ın Yönetim Ofisine (PMC) bağlı çalışan Yönetim ve Bütçe Ofisi (*Office of Management and Budget, OMB*) tarafından üstlenilmektedir. OMB içerisinde bir *e-Government Office* kurulması ve danışma işlevlerini yerine getirmek üzere bir *Chief Information Officers (CIO)* kurulu oluşturulması yanında, e-devlet uygulamaları ve hizmetleri için gerekli olan fonları, veri güvenliği ve kişisel bilgilerin güvenliği konularını, var olan kurumsal yapıların e-devlet sürecindeki konum ve sorumluluklarını, sürece dâhil olan tüm kurumların birbirleriyle ilişkilerini federal düzeyde tanımlamaktadır. [10]

ABD e-devlet konusundaki öncü ülkelerden birisi olarak e-devlet üstyapısına dair tüm sorunlarını çözmüş ve Birleşmiş Milletler'in e-devlet endeksinde sürekli üst sıralarda yer alan bir ülkedir. Bu değerlendirmeye rağmen ABD e-devlet üstyapısının (Tablo 3) gerek yönetim yapısı, gerekse de coğrafi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılıklar nedeniyle Türkiye açısından örnek olarak alınması mümkün değildir. Diğer yandan e-devlet üstyapısının, mevzuat ve kurumsal yapılanmaya dair kısmi çözümlerle değil, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ortaya koyan bir örnektir.

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	Başkan
Politika Belirleme	OMB (Office of E-Government & Information Technology) - Stratejinin yayınlanması - Performans yönetimi - Skor kart uygulaması
Uygulama	OMB Kurumlar CIOs GSA (General Services Administration) - Ortak Hizmetler
Danışma	CIO Council - Tüm kurumların CIO'ları - Politika belirlemede ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasında OMB'ye destek
Değerlendirme	OMB - Skor kart uygulaması - Performans yönetimi GAO (Sayıştay) - Meclis adına denetim
Kaynak Tahsisi	OMB - Politikaya uygun - Performans bazlı bütçeleme
Güvenlik / Kişisel Veriler	OMB - Güvenlik politikalarının belirlenmesi NIST/NSA - Uygulama

Tablo 1.1 ABD E-Devlet Üstyapı Modeli

1.2.2 Almanya

Almanya'nın e-devlet stratejisi 18 Eylül 2000 yılında başlatılan ve 2001 yılının Aralık ayında duyurulan ve her yıl güncellenen *BundOnline 2005*

Implementation Plan'a dayanmaktadır. BundOnline 2005, Alman Federal Hükümeti'nin enformasyon toplumunu geliştirme politikalarının en önemli unsurlarından birisidir ve federal yönetimin yapı ve süreçlerini basitleştirmek, modern ve hizmet odaklı bir hale getirmek amacını gütmektedir. Almanya'da e-devlet hizmetlerini bütünsel olarak ele alan bir mevzuat yoktur. e-devlet uygulamaları *Federal Data Protection Act* (1990), *Electronic Commerce Act* (2001), *Telecommunications Act* (2004), *Digital Signature Act* (2001) ve Avrupa Birliği direktiflerine dayanmaktadır. e-devlet uygulamalarının siyasi liderliğini Almanya Federal İçişleri Bakanlığı (*Federal Ministry of the Interior*) yerine getirmektedir. Bakanlık içerisinde 2002 yılında bir BT Yöneticileri Ofisi (*Office of the IT Director*) oluşturulmuş ve Bakanlığın BT politika ve stratejilerini, BT yönetimini, BT güvenliğini oluşturmak ve koordine etmek işini üstlenmiştir. Alman Hükümet Yönetim Ofisi (*German Federal Office of Administration, BVA*), Almanya'nın merkezi kamu hizmetleri ajansıdır. BT Koordinasyon ve Danışmanlık Komisyonu (*Federal Coordination and Advisory Agency for IT in the Federal Administration, KBSt*), federal otoritelere BT stratejileri konusunda öneriler getirmek, BT stratejilerine dair tavsiyeler yayınlamak ve bu stratejilerin uygulanmasına dair yöntem yönergeler oluşturmakla görevlidir. Ayrıca yazılım mimarisi ve standardizasyon konuları ile de ilgilidir. Ulusal Bilgi Güvenliği Merkezi (*Federal Information Security Agency, BSI*) Alman devletinin BT güvenliği hizmet sağlayıcısıdır ve BT güvenliği konusunda federal otoritelere de destek vermektedir. Yerel ve ulusal otomatik veri işleme komitesi (*Committee for Automatic Data Processing at the Federal, Land, and Local Level, KoopA ADV*) ise asıl olarak bölgesel ve yerel e-devlet uygulamalarının koordinasyonu ile işlevlidir. Bunların dışında tüm bakanlıklar ve hükümet ajansları, kendi BIT projelerinin uygulanmasından sorumludur. Ayrıca *Federal Data Protection Commissioner* tüm federal ajansların veri koruma mevzuatlarına uygun olduğuna dair izleme/denetim ile görevlidir. [11]

Avrupa Birliğinin kurucu üyelerinden olan Almanya, her biri kendi yasama ve yürütme organlarına sahip olan 16 eyaletin oluşturduğu bir federal cumhuriyettir. Bu nedenle federal düzeyde İçişleri Bakanlığı'nın siyasi liderliğini, politika belirleme ve değerlendirme işlevlerini yerine getirdiği, bunun dışında farklı, komite, komisyon ve kurulların görev aldığı bir e-devlet üstyapısı modeli olarak Türkiye açısından bir örnek oluşturabilmesi olanaklı değildir. Alman modelinde (Tablo 4) dikkat çekici olan Yerel ve Ulusal Otomatik Veri İşleme Komitesi (KoopA ADV) aracılığı ile yerel e-devlet uygulamalarının da merkezi politika belirleme sürecine dâhil edilmiş olmasıdır.

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	İçişleri Bakanı
Politika Belirleme	İçişleri Bakanlığı Kamu Kurumları Müsteşarlar arası E-Devlet Yürütme Kurulu Yerel ve ulusal otomatik veri işleme komitesi (KoopA ADV)
Uygulama	Alman Hükümet Yönetim Ofisi BT Koordinasyon ve Danışmanlık Komisyonu (KBSt)
Danışma	BT Koordinasyon ve Danışmanlık Komisyonu (KBSt) Ulusal Bilgi Güvenliği Merkezi (BSI)
Değerlendirme	İçişleri Bakanlığı Sayıştay
Kaynak Tahsisi	Maliye Bakanlığı
Güvenlik / Kişisel Veriler	Federal Bilgi Güvenliği Kurumu (BSI) - İçişleri Bakanlığı Veri Koruma Komisyonu - Başbakanlık hukuki gözetiminde - İçişleri Bakanlığı nezdinde

Tablo 1.2. Almanya E-Devlet Üstyapı Modeli

1.2.3 İspanya

İspanya'da e-devlet çalışmaları, temel amacı merkezi hükümetin sağladığı hizmetlerin niteliklerini arttırmak ve kamu yönetimini yurttaşlara ve iş çevrelerine daha yakın hale getirmek olan bir strateji çerçevesinde yürütülmektedir. Bu strateji, "Avanza Plan" ve "Action Plan for the Implementation of the so-called 'Law on eGovernment'" (e-devlet Yasalarının Uygulanması İçin Hareket Planı) isimli iki politika belgesine dayanmaktadır. Avanza Plan 2005 yılında Avrupa Birliğinin i2010 inisiyatifi çerçevesinde başlatılmış olan ve İspanya'da Ar-Ge yatırımlarına ivme kazandırılmasını amaçlayan "Ingenio 2010" programının bir parçası olan

enformasyon toplumunu geliştirme planıdır. 2009 yılının Ocak ayında ikinci fazına başlanılmıştır.

İspanya'da e-devlet'in uygulanması ve geliştirilmesinin yönetiminden Hükümet Başkanı (Başbakanlık-*Ministry of Presidency*) sorumludur. Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı (*Ministry of Industry, Tourism and Trade*) Avanza planını yürütmekten sorumludur. Bu nedenle Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı, içinde Bilgi Toplumu Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün de (*Directorate General for the Development of the Information Society*) yer aldığı Telekomünikasyon ve Enformasyon Toplumu Devlet Sekreterliği'ni (*State Secretariat of Telecommunications and the Information Society-SETSI*) kapsamaktadır. e-devlet politika ve stratejilerinden sorumlu olan diğer kurumlardan e-devlet Yüksek Konseyi (*Higher Council for eGovernment*) 2005 yılında daha önceki Enformatik ve e-devlet'in tanıtımı Yüksek Konseyi yerine kurulmuş olup, tüm bakanlıkların temsilcilerinin ve merkezi yönetimin içinde yer aldığı bir bakanlıklar arası yapı olarak oluşturulmuştur. Merkezi yönetim için e-devlet stratejileri ve politikaları hazırlamak ve geliştirmekle görevlidir. Bir diğer politika ve strateji oluşturmaktan sorumlu kurumsal yapılanma olan e-devlet Danışma Konseyi (*Advisory Council of eGovernment*), 2006 yılında kurulmuş olup yılda iki kez toplanan, akademi yanında kamu sektörü, endüstri ve sivil toplum temsilcilerinin de içinde yer aldığı İspanya'da e-devlet gelişimini teşvik etmek için ne tür ölçütler tasarlanacağı ve belirleneceğine dair Başbakanlık'a tavsiyelerde bulunan bir yapıdır. e-devlet Yüksek Konseyi aynı zamanda merkezi hükümet'in e-devlet uygulamalarını yönetmek, koordine etmek ve izlemekle yükümlüdür. Ayrıca bölgesel devletler (otonom topluluklar) ve yerel (belediyeler) düzeylerinde e-devlet konusundaki işbirliği sağlamakla görevli olan e-devlet Bölgesel Komitesinin de (*Sectoral Committee of eGovernment*) katılımcısıdır. e-devlet Tanıtımı Genel Müdürlüğü (*Directorate General for the Promotion of eGovernment*), Başbakanlık Kamu Hizmetleri Devlet Sekreterliği'nin bir parçası olup, e-devlet konusundaki tüm koordinasyon etkinlikleri yanında eylem planları uygulamaya koyarak, iyi-uygulamaları yaygınlaştırarak, devletin tüm düzeylerinde işbirliği tesis ederek ve e-devlet uygulamalarını geliştirme araçları konusunda farkındalık yaratarak e-devlet'in tanıtımı ile sorumludur. e-devlet için Bakanlık Komiteleri (*Ministerial Committees for eGovernment*) tüm bakanlıklarda hem koordinasyonu sağlamakla, hem de BİT ve e-devlet konusunda yıllık stratejik bölüm raporları üretmekle sorumludurlar. e-devlet Sektörel Komiteleri, 2004 yılından bu yana etkinlik göstermektedir. 2007 yılında çıkartılan Yurttaşların Kamu Hizmetlerine Elektronik Erişimi Kanunu (*Law on Citizens' Electronic Access to Public Services -*

Kısaca e-devlet Kanunu olarak bilinmektedir) ile yeniden tanımlanmışlardır. Komite kanunda yer alan ilke ve hedeflerin uygulanmasını izlemek yanında, e-devlet uygulamalarında birlikte çalışabilirliği güvence altına almak amacıyla eylem planları hazırlamaktan sorumludur.

Bölgesel ve yerel düzeylerde ise otonom topluluklar, belediyeler ve Belediyeler ve Eyaletler Federasyonu (*Spanish Federation of Municipalities and Provinces*, FEMP) diğer kurumlar yanında sorumluluk almaktadır. Ayrıca 2007 yılında uygulamaya koyulan e-devlet Kanunu ile e-devlet Kullanıcıları Savunucusu (*Defender of the eGovernment Users*) isimli bir kurumsal yapı oluşturulmuş ve bu yapı hem bu yeni kamu yönetimi düzenin yurttaşların kamu hizmetlerine elektronik erişiminin yaratacağı yeni hakları savunmakla, hem de e-devlet konusunda bir çeşit ombudsmanlık ile görevlendirilmiştir.[12]

İspanya e-devlet üstyapısı, 2000'li yılların ikinci yarısında tamamlanan ve uygulamaya konulan iki birbiriyle bağlantılı stratejik plan çerçevesinde yapılandırılmıştır (Tablo 5).

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	Hükümet Başkanlığı (Başbakanlık)
Politika Belirleme / Genel Koordinasyon	Hükümet Başkanlığı (Başbakanlık) Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı E-Devlet Yüksek Konseyi E-Devlet Danışma Konseyi E-Devlet Bakanlık Komiteleri E-Devlet Sektörel Komiteleri Yerel Düzeyde Otonom Topluluklar Belediyeler E-Devlet Sektörel Komiteleri E-Devlet Tanıtımı Genel Müdürlüğü
Uygulama (Tanıtım)	Hükümet Başkanlığı (Başbakanlık) Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı E-Devlet Tanıtımı Genel Müdürlüğü Yerel Düzeyde Otonom Topluluklar Belediyeler FEMP Belediyeler ve Eyaletler Federasyonu (Destek vermek üzere)
Danışma	E-Devlet Danışma Konseyi
Değerlendirme	Sayıştay Yerel Düzeyde Bölgesel İzleme Ofisleri
Kaynak Tahsisi	Maliye Bakanlığı
Güvenlik / Kişisel Veriler	Otonom Topluluklar Kişisel verileri Koruma Ajansları

Tablo 1.3. İspanya E-Devlet Üstyapı Modeli

e-devlet'in siyasi liderliğini Başbakanlık yapmakta, uygulanması ve diğer süreçlerde ise Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı ve bu Bakanlık altında oluşturulan kurumsal yapılanmalar en önemli görevleri üstlenmektedir. Otonom topluluklar ve belediyelerin süreçlere katılımı sağlanmış, yerel yönetimlerle e-devlet

uygulamaları konusunda koorine edilmiş bir yapı ortaya çıkartılmıştır. Stratejik planlamanın sonucu olarak İspanya Birleşmiş Milletler e-devlet uygulamaları sıralamasında 2008 yılında 20. sırada yer alırken, 2010 yılında 9. sıraya yükselmiştir.

1.2.4 Kore

Kore e-devlet çalışmalarına 1987 tarihli Ulusal Bilgisayarlaşma Planı (*National Computerization Plan*) ile başlatmaktadır. 1995 yılında Yüksek Hızlı Enformasyon Altyapısı Planı (KII Master Plan, High-Speed Information Infrastructure Plan) adı ile yeni bir plan başlatılmıştır. 1996 yılında bu plan uyarınca Informatization promotion fonuyla birlikte "*Informatization Promotion Committee*" kurulmuştur. Bu komite aralarında bakanların bulunduğu 25 kişiden oluşmaktadır ve bilişim ve e-devlet inisiyatiflerinin yürütülmesinden sorumludur. Komite'ye başbakan başkanlık etmektedir. e-devlet çalışmaları sürecinde 1994 yılında Posta Hizmetleri Bakanlığı, Enformasyon ve İletişim Bakanlığı'na dönüştürülmüş ve enformasyon ve iletişim ile ilgili diğer bakanlıklar ve ofisler birleştirilmiştir.

2008 yılında yapılan re-organizasyon sonrasında ise ulusal bilişim ve bilgi iletişim teknolojileri endüstrisini teşvik etme sorumluluğu yeni kurulan iki bakanlığa devredilmiştir. Bu bakanlıklardan Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı aynı zamanda e-devlet hizmetlerinin genel koordinasyonundan da sorumludur. Daha önceden Enformasyon ve İletişim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Ulusal Enformasyon Toplumu Ajansı (*National Information Society Agency, NIA*), 2008 sonrasında Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Ajans, hükümete e-devlet ve bilişim konularında ulusal strateji planlarının hazırlanması konusunda yardımcı olmak, proje geliştirmekle yükümlüdür. Aynı zamanda değerlendirme faaliyetlerini yerine getirmektedir.[13]

Kore 2010 yılında Birleşmiş Milletler e-devlet indeksinde 1. sıraya yükselmiştir.

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	Devlet Başkanı
Politika Belirleme	Informatization Promotion Committee - Devlet Başkanı başkanlığında E-Devlet Teknik Komitesi - IPC'ye raporlayan NIA National Information Society Agency - MOPAS'a bağlı güçlü bir ofis, politika hazırlığı, proje geliştirme, e-devlet işleri, Ar-Ge, Değerlendirme
Genel Koordinasyon	Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı (MOPAS)
Uygulama (tanıtım)	NIA National Information Society Agency MOPAS'a bağlı güçlü bir ofis, politika hazırlığı, proje geliştirme, e-devlet işleri, Ar-Ge, değerlendirme Bakanlıklar - Yıllık plan - CIOs
Danışma	Advisory Committee of National Informatization for Prime Minister E-Devlet Teknik Komitesi
Kaynak tahsisi	Ministry of Planning and Budget (Informatization Promotion Fund)
Performans değerlendirme	NIA
Güvenlik / Kişisel Veriler	Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı (MOPAS) National Information Security Center

Tablo 1.4. Kore E-Devlet Üstyapı Modeli

1.2.5 Estonya

Estonya Birleşmiş Milletler devlet indeksinde 2008'de 20. sıradayken, 2010'da 13. sıraya çıkmıştır. 1.340.000 nüfuslu küçük bir ülke olan Estonya'da e-devlet çalışmaları 2000'lerin başında hız kazanmış, 2003 yılının Mart ayında e-devlet portalı açılmıştır. 2005 yılından itibaren hazırlanmaya başlayan Enformasyon Politikaları Eylem Planı (*Information Policy Action Plan*) ve Avrupa Birliği düzeyinde uygulanan çerçeve politikalarla e-devlet çalışmaları çeşitlilik kazanmıştır. Estonya'da

siyasi liderliği Ekonomik İlişkiler ve İletişim Bakanı üstlenmektedir (Tablo 7). Bakanlık aynı zamanda devletin enformasyon politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasından da sorumludur. Bakanlığa bağlı olarak kurulan Kamu Bilişim Sistemleri Dairesi (*Department of State Information Systems, RISO*) politikaların geliştirilmesi ve uygulanması kadar, koordinasyon sürecinde de başlıca rolü üstlenmektedir.

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	Ekonomik İlişkiler ve İletişim Bakanı
Politika Belirleme / Genel Koordinasyon	- Kamu Bilişim Sistemleri Dairesi - Estonya Bilişim Merkezi
Uygulama (Tanıtım)	- Estonya Bilişim Merkezi - Bakanlıklar
Danışma	- Kamu Bilişim Sistemleri Dairesi - Estonya Bilişim Konseyi
Kaynak Tahsisi	Maliye Bakanlığı
Değerlendirme	- Dijital Estonya Platformu - Sayıştay
Güvenlik / Kişisel Veriler	Veri Koruma Mufettişliği

Tablo 1.5. Estonya E-Devlet Üstyapı Modeli

Koordinasyon sürecinde ayrıca yine Bakanlığın bir alt birimi olan Estonya Bilişim Merkezi (*Estonian Informatics Center, RIA*) isimli, Estonya Kamu İdaresinin ortak bilişim sistemlerinin geliştirilmesinden sorumlu destek ajansı görev almakta ve e-devlet portalı da dâhil olmak üzere ulusal e-devlet altyapısının geliştirilmesi, koordinasyonu, uygulanması ve işletilmesini üstlenmektedir. Koordinasyon sürecinde ayrıca Estonya Bilişim Konseyi (*Estonian Informatics Council*) adı verilen ve uzmanlardan oluşturulmuş bir danışma kurulu da rol üstlenmektedir. Yerel

düzeydeki e-devlet uygulamalarına ilişkin politikalar İçişleri Bakanlığı tarafından geliştirilmektedir.

1.2.6 Genel Değerlendirme

Tüm bu ülkeler incelendiğinde, stratejik planlama yanında en üst düzeyde siyasi liderliğin önem taşıdığı gözlenmektedir.

Fonksiyon	Aktörler
Siyasi Liderlik	Devlet Başkanı/Başbakan/Bakan
Politika Belirleme / Genel Koordinasyon	Bakanlık, CIO Ofisleri, Kurullar
Uygulama	Bakanlık/Ajans/Yönetim Ofisleri/Komisyonlar Kamu-Özel İşbirlikleri/Özel Sektör/Özelleştirilmiş Kamu şirketleri
Danışma	Dar ya da Geniş katılımlı Kurullar (CIO'lar)
Kaynak Tahsisi	Bakanlık/Maliye/CIO Ofisleri
Güvenlik / Kişisel Veriler	Bilgi Güvenliği Kurumları Kişisel verilerle İlgili Komisyonlar/Ajanslar

Tablo 1.6. Farklı ülkelerde E-Devlet üstyapısını oluşturan kurum ve kuruluşlar

Referans: Kamu-BİB 2 Nisan 2011 Çalıştayı Hakan Demirtel'in Sunumu

OECD Türkiye e-devlet Raporu'nda birçok OECD ülkesinin e-devlet döngüsünün her düzeyinde liderliğin sürdürülmesinin önemli olduğunu gördüğüne vurgu yaparak, e-devlet açısından siyasi liderliğin hayati önemde olduğuna vurgu yapılmaktadır.[14] Yine TÜSİAD e-devlet raporunda, farklı ülkeler üzerine yapılan araştırma sonucunda, daha üst düzeyde bir temsil yapısının e-devlet stratejilerinin oluşturulmasında gerekli olduğu sonucuna varılmaktadır. [15]

BÖLÜM 2

TÜRKİYE'DE E-DEVLET ÇALIŞMALARI

E-Devlete geçişte her ülkenin kendine özgü itici güçlerinin olduğu görülmektedir. Türkiye açısından bakıldığında, BİT'in sunduğu olanaklar yanında, uluslararası örgütlerin (Dünya Bankası, OECD, Birleşmiş Milletler vb.) yayınladığı belge ve raporlar, başarılı ülke örnekleri ve ülke içindeki etkenler (kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar vb.), Türkiye'de siyasal iktidar(lar)ı e-devleti hayata geçirme konusunda motive etmektedirler.

Türkiye'de de 1990'ların sonundan itibaren hız kazanarak e-Dönüşüm çalışmaları yapılmaktadır. Bunlar özetle:

2.1. Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplanı (TUENA)

Ulaştırma Bakanlığı ve TÜBİTAK tarafından hazırlanarak 1999 yılında sunulmuştur. TUENA ile Türkiye'nin enformasyon politikalarının belirlenmesi amacıyla enformasyon teknolojileri altyapı ve kullanımı, bu alandaki düzenlemeler ve yönelimler gibi alanlarda dünyadaki genel eğilimler ile Türkiye'nin geleceğine dönük olarak vizyon, hedefler ve kurumsal yapılanma önerileri ortaya konmuştur.

2.1.1 E-Ticaret Koordinasyon Kurulu (1998-2002)

1998 yılında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararıyla, Dış Ticaret Müsteşarlığının koordinasyonunda ülkemizde elektronik ticaretin yaygınlaştırılması amacıyla oluşturulmuştur. Kurul, 2002/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "e-Türkiye" girişiminin altında çalışmalara devam etmiştir. Kurul bünyesinde oluşturulan hukuk, teknik ve finans çalışma grupları tarafından elektronik ticaretin geliştirilmesine yönelik raporlar hazırlanarak öneriler ortaya konmuştur.

2.1.2 Kamu-NET Üst Kurulu ve Teknik Kurulu (1998-2002)

Başbakanlığın 1998/13 sayılı genelgesi ile; kamu bilgisayar ağları konusunda yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi, koordinasyonu, izlenmesi ve finansmanı konusunda karşılaşılan darboğazların aşılması amacıyla Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile Kamu-Net Üst Kurulu ve Kamu-Net Teknik Kurulu oluşturulmuştur. Kurul, 2002/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "e-Türkiye" girişimi kapsamında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yönetim Bilgi Merkezi Dairesi Başkanlığı altında çalışmalarını sürdürmüştür.

2.1.3 E-Türkiye Girişimi (2001)

Rekabetçi, dinamik ve bilgiye dayalı ekonomiye sahip olunması ve bilgi toplumuna dönüşümün sağlanması ve eAvrupa + Eylem Planının ülkemize uyarlanması hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik olarak Başbakanlığın 2001/352 sayılı Genelgesi ile e-Türkiye Girişimi başlatılmıştır. Girişim kapsamında 13 adet Çalışma Grubunun katkısıyla bir adet taslak eylem planı hazırlanmıştır. Ancak 2002 yılında yapılan genel seçim sonrasında e-Türkiye Girişimi, e-Dönüşüm Türkiye Projesinin ilanı ile son bulmuştur.

2.1.4 E-Dönüşüm Türkiye Projesi

58. Hükümet tarafından hazırlanan Acil Eylem Planı'nda e-Dönüşüm Türkiye Projesi'ne yer verilmiş, söz konusu projenin koordinasyonu, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi ile ilgili olarak DPT Müsteşarlığı görevlendirilmiştir. Ayrıca, 27 Şubat 2003 tarihinde yayımlanan 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin amaçları, kurumsal yapısı ve uygulama esasları belirlenmiştir. Bu Proje çerçevesindeki yapılanma ve yapılan çalışmalar bu bölüm içerisinde detaylı olarak anlatılacaktır.

2.1.5 Öncü E-Devlet Organizasyonları

Bu çalışmaların yanı sıra, yukarıda belirtildiği üzere e-devletin hayata geçirilmesi anlamında itici güçler olarak devreye giren e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, DPT Bilgi Toplumu Dairesi, bakanlıklar, TÜBİTAK [4], Türkiye Bilişim Derneği (TBD), TÜSİAD [5] gibi çok sayıda kurum ve kuruluş, sivil toplum kuruluşu e-devletin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

2.1.6 Önemli E-Devlet Uygulamaları

Son yıllarda e-vergi, e-ihale, e-sağlık, e-egitim, e-adalet, e-ticaret, e-imza, e-sözleşme gibi olabildiğince fazla sayıda e-hizmetin uygulamaya sokulması söz

konusu çalışmaların sonucu olarak değerlendirilebilir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki MERNİS ve KPS, Adalet Bakanlığı, mahkemeler, savcılıklar vb. arasında kullanılan UYAP gibi vatandaşın da hayatını kolaylaştıran ve günlük hayatın içine girmiş uygulamalar kamu sektörünün dönüşümüne katkıda bulunan çalışmaların sonuçları arasındadır. Ayrıca tüm kimlik doğrulama ve kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişim imkânı sağlayan e-devlet Kapısı İnternet sitesi, önemli somut uygulamalardan birisidir.

2.1.7 E-Devlet Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Yukarıda sayılan gelişmeler olmakla birlikte, mevzuat (hukuki alt yapı), koordinasyon eksikliği, bütçe, İnternet erişimi, telekomünikasyon altyapısı, BİT yetenekleri, bilgi güvenliği gibi bir dizi konu başlığı e-devletin yaygınlık kazanmasında temel engelleri oluşturmaktadır. Bu türden engellerin sonucu olarak Türkiye e-devlete yönelik karşılaştırmalarda genellikle orta sıralarda yer almaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler'in (BM) 2010 verilerine göre Türkiye 184 ülke arasında 69. sırada yer almaktadır (Tablo 9). [6]

Tablo 9. Birleşmiş Milletler E-Devlet Sıralamasında Türkiye (Yıllara Göre)

Yıl	Sıralama	Toplam Ülke Sayısı
2003	49	191
2004	57	191
2005	60	191
2008	76	192
2010	69	192

Yıllar itibariyle ortaya çıkan değişim hakkında birçok yorum getirilebilir. Ancak bu nedenler arasından en önemlisi, e-devlet hizmetlerinin yürütülmesi ve takibini yapacak ve farklı kurumlar arasında eşgüdüm sağlayacak üstyapının bu görevleri yerine getirebilecek yapıda geliştirilmemiş olmasıdır. e-devlet üst yapısı denildiğinde bir dizi farklı işlevin ve bu işlevleri yerine getirecek kurumsal yapılanmaların tanımlanması gerekmektedir.

Bu işlevlerin başında “siyasi liderlik” gelmektedir. İkinci sırada “politika belirleme” süreci vardır. e-devlet uygulamalarının geliştirilebilmesi ve sürdürülebilmesi belirlenen vizyon çerçevesinde geliştirilecek politikalarla son derece ilişkilidir. Burada politika belirleme derken sadece yasama süreçleri değil, tüm karar alma süreçleri kastedilmektedir. Üçüncü işlev “uygulama” işlevidir. Bu işlev aynı zamanda uygulamaların tanıtımını ve toplumsal olarak benimsenmesi süreçlerini de içermektedir. Dördüncü işlev “danışma” süreçlerini içermektedir. Bu süreç özellikle e-devlet uygulamalarının içerdiği ilişkisellikler düşünüldüğünde daha da önem kazanmaktadır. Beşinci işlev “değerlendirme” işlevidir. Değerlendirme hem e-devlet projelerinin zamanında tamamlanması hem de başarı durumlarının takip edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bunların dışında kaynak tahsisi ve kişisel verilerin korunması, güvenlik gibi işlevler de sayılması gereken diğer işlevlerdir.

e-devlet’e dair yapılan araştırmalarda söz konusu işlevler içerisinde en önemlisinin siyasi liderlik olduğu konusundan uzlaşmaktadır. Ancak bu liderliğin nasıl kurumsallaştırılacağı konusundaki fikir ayrılıkları; siyasi liderliğin niteliklerine ilişkin yerleşik bir model olmaması, ülkeler arası farklılıklar ve de her ülkenin kamu yönetimi ve vatandaş-devlet ilişkileri açısından taşıdığı özgünlüklerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, e-devlet literatürü ve diğer yandan pek çok ülke uygulaması e-devlet’in işlerliği açısından her aşamada siyasi liderliğin varlığının önemini ortaya koymaktadır. OECD’ye göre “e-devlet uygulamasının ilk aşamalarında, liderlik vizyon ve stratejiyi” ifade etmekte, etkili bir liderlik sayesinde belirlenen vizyon ve stratejinin anlaşılması, kabullenilmesi ve yetkin bir biçimde uygulanması sağlanabilmektedir. İlerleyen süreçlerde e-devlet hizmetleri geliştikçe “değişim hızını sürdürmek” için liderlik daha da önem kazanacaktır. Genel olarak, güçlü siyasal liderlik, bakanlıkların bilgili ve kararlı olması, teknik uzmanlığın uygun şekilde yönlendirilmesi, kaynakların yeterliliği, sivil toplumun katılımı ve kamu görevlilerinin kabul ve desteği değişimi kolaylaştırmaktadır. [7]

Türkiye’de e-devletin nasıl yönetilmesi gerektiğine dair bugüne dek bir dizi öneri açığa çıkmıştır. Bunlar arasında Bilgi Toplumu Stratejisinde tüm ayrıntıları ile verilen Model, T.C. Başbakanlık E-devlet Danışma Grubu tarafından hazırlanan Bilgi Toplumu Ajansı Modeli, e-devlet Ajansı Modeli, e-devlet Genel Müdürlüğü Modeli, Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü Modeli, TÜSİAD tarafından hazırlanan 2010 tarihli Türkiye için e-devlet Yönetim Modeli’ne Doğru: Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Öneriler raporunda [8] yer alan ve sadece e-devlet yönetimine dair olarak değil aynı zamanda bilişim sektörünün Türkiye’deki gelişimi ve desteklenmesi için TBD tarafından da önerilen [9] altı farklı modelden bahsedilebilir.

Bu çalışmada öncelikle farklı ülkelerin e-devlet yönetim yapıları ve buna bağlı olarak mevzuatı incelenmektedir. Bu inceleme, e-devlet yönetim yapısı modellerinin her ülkenin kendi özgün koşulları çerçevesinde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Türkiye gibi kamu yönetim yapısı, coğrafi ve sosyo-ekonomik özellikleri ve sosyo-kültürel özellikleri itibariyle önemli özgünlükler taşıyan bir ülkenin e-devlet yönetiminin bu özgünlüklere bağlı olarak oluşturulması son derece önemlidir. Ortaya çıkacak model ya da modellerin Türkiye'nin özgün koşulları ile koşutluk içerisinde olması gerekir.

Bu nedenle her ne kadar uluslararası örnekler inceleniyor olsa da, Türkiye'de e-devlet çalışmalarının geldiği mevcut durumun analizi, yaşanan sorunlar ve engeller Türkiye'de uygulanabilir bir e-devlet modeli oluşturma çabasının temel unsurlarını oluşturmaktadır.

2.2 E-Dönüşüm Türkiye Projesi Kapsamında E-Devlet Çalışmaları ve Kurumsal Yapılanma

Bilgi toplumu olma yolundaki çalışmalar, yeni bir kurumsal yapının oluşturulması gerekliliğini ortaya çıkarmasıyla birlikte, 3 Ocak 2003 tarihinde hazırlanan Acil Eylem Planı'nda Kamu Yönetimi Reformu başlığı altında e-Dönüşüm Türkiye Projesi'ne yer verilmiş, söz konusu projenin koordinasyonu, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi ile ilgili olarak DPT Müsteşarlığı görevlendirilmiştir. 27 Şubat 2003 tarihinde yayımlanan 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin amaçları, kurumsal yapısı ve uygulama esasları belirlenmiştir. e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin koordinasyonunu yürütmek, kamu kurumlarının bilgi ve iletişim teknolojisi yatırımları arasında eşgüdüm sağlamak ve bilgi toplumu olma yolunda atılması gereken adımlara ilişkin stratejileri belirlemek üzere 2003 yılı Mart ayında DPT bünyesinde Bilgi Toplumu Dairesi (BTD) kurulmuştur.

2003/12 Sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde, e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin başlıca hedefinin vatandaşlara daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunmak; katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturmak olduğu belirtilmiştir.

e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında 28 Mart 2003 tarihinden itibaren yapılan çalışmalar, Kısa Dönem Eylem Planı'nın (KDEP) hazırlanması ile sonuçlanmıştır. Bunun ardından, 4 Aralık 2003 tarih ve 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi'yle e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı uygulamaya sokulmuştur.

Söz konusu Genelge'yle e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu oluşturulmuştur. Kurul'un sekreteryaya hizmetleri DPT Müsteşarlığına yürütülmektedir.

Yapılan çalışmalarla 2005 Eylem Planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. 2005 Eylem Planının uygulanması sonrasında 2005-2006 yıllarında Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010) ve Eylem Planı hazırlanmıştır.

Bilgi Toplumu Stratejisinin etkin şekilde hayata geçirilmesi için ortak bir platform teşkil etmek üzere 2007/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Dönüşüm Liderleri Kurulu oluşturulmuştur. Söz konusu Genelge ile e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulunun üyesi Bakan ve üst düzey bürokrat sayısı ile katılımcı kamu ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri artırılarak, İcra Kurulunun yapısı güçlendirilmiştir.

Özetle, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında 2003/12 ve 2003/48 sayılı Genelgelerle oluşturulan e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanması, 2007/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yeniden yapılandırılmıştır.[18] Bu kapsamda, Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde görev alması öngörülen başlıca kurumsal yapılar olarak e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, Dönüşüm Liderleri Kurulu ve e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu yer almaktadır. Buna göre;

E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu

e-Dönüşüm Türkiye Projesinin yürütülmesi ve Bilgi Toplumu Stratejisinin uygulanması sürecinde en üst düzeyde politika belirleme ve karar alma, değerlendirme ve yönlendirmeden sorumlu kuruldur. Kurulda, kamu kurumlarını DPT'den sorumlu bakan, Milli Eğitim Bakanı, Ulaştırma Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı ve Başbakanlık Başmüşaviri temsil eder.

E-Dönüşüm Liderleri Kurulu

Kurumlar arası işbirliğinin sağlanması ile ortak ilke ve standartların uygulanması ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde stratejinin etkin şekilde hayata geçirilmesinden sorumlu kuruldur.

E-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm çalışmalarında ve Bilgi Toplumu Stratejisinin uygulanması sürecinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüş ve önerilerinin ortak bir zeminde paylaşılması ve değerlendirilmesinden sorumlu kuruldur.

Mevcut Mevzuat

Türkiye'de e-devlet alanını düzenleyen özel bir yasa bulunmamaktadır. Bunun yerine, farklı kanun ve yönetmeliklerle e-devlet'e yönelik temel kavram kural ve ilkeler belirlenmektedir. Aşağıda e-devlete yönelik kural ve ilkeleri belirleyen bu kanun ve yönetmeliklerden bazıları genel hatlarıyla ele alınmaktadır.¹

Bilgi Edinme Kanunu

---

¹ Türkiye'deki e-Devlet mevzuatını oluşturan Kanunlar, Uluslararası Anlaşmalar, Bakanlar Kurulu Kararları, Yönetmelikler, Genelgeler, Tebliğler, Tasarılar ve YPK Kararları EK 1'de yer almaktadır.

9 Ekim 2003 tarihinde yasalaşan “Bilgi Edinme Kanunu”, 24 Ekim 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. (Kanun no. 4982/Resmi Gazete no. 25269). Yasa, gerçek (vatandaşlara) ve tüzel (resmi kuruluşlara) kişilere kamu ve özel kurum ve kuruluşlardan bilgi edinme hakkı tanımaktadır. Bu kanuna ek olarak, 24 Ocak 2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına Dair Genelge” başlıklı genelge uygulamaya sokulmuştur. (Kanun no. 2004/12, Resmi Gazete no. 25356) Genelge, “bireylerin kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında idari makamlara başvuruda bulunmaları ve kendileri veya faaliyet alanlarıyla ilgili konularda bilgi edinme haklarını kullanmaları” ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır.

Kişisel Verilen Korunması Kanunu (Tasarısı)

Kişisel verilerin elektronik ya da diğer ortamlarda yasadışı işlenmesini/kullanımını önlemeyi hedefleyen “Kişisel Verilen Korunması Kanunu Tasarısı”, 24 Nisan 2008 tarihinde TBMM’ye sunulmuş ancak, halen yasalaşmamıştır.

Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliğin Korunması Hakkında Yönetmelik

6 Şubat 2004 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliğin Korunması Hakkında Yönetmelik”, telekomünikasyon sektöründe kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğin korunmasını güvence altına almayı ilgili usul ve esasları tanımlamak için hazırlanmıştır (Resmi Gazete no. 25365).

Elektronik Haberleşme Güvenliği Yönetmeliği

20 Temmuz 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Elektronik Haberleşme Güvenliği Yönetmeliği”, elektronik haberleşme ağının güvenliğini sağlama amacıyla işletmecilerin uymaları gereken kuralları tanımlamaktadır (Resmi Gazete no. 26942).

Elektronik Ticaret Kanunu

Küresel ölçekte elektronik ticaretin gelişmesiyle birlikte, Türkiye’de de e-Ticareti destekleyici yeni araçlar uygulamaya sokulmuştur. E-Ticaret’i doğrudan ilgilendiren bazı düzenlemeler, 6 Mart 2003 tarihinde yasalaşan ve 23 Haziran 2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tüketicinin Korunması

Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” içine yerleştirilmiştir (Kanun no. 4822/Resmi Gazete no. 25048).

Elektronik Haberleşme Kanunu

Türkiye’de Telekomünikasyon sektörünün serbestleştirilmesine dönük politikalara paralel olarak, alanı düzenlemeye yönelik bir dizi yasal düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu düzenlemelerden öne çıkanı, 5 Kasım 2008 tarihinde yasalaşan ve 10 Kasım 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Elektronik Haberleşme Kanunu”dur. İlgili kanunun amacı, “elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasları” belirlemektir (Kanun no. 5809, Resmi Gazete no. 27050).

Elektronik İmza Kanunu

15 Ocak 2004 tarihinde yasalaşan ve 23 Ocak 2004 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Elektronik İmza Kanunu”, elektronik imzanın hukukî ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esasları düzenlemektedir (Kanun no. 5070/Resmi Gazete no. 25355).

Elektronik İhaleler

20 Kasım 2008 tarihinde yasalaşan ve 5 Aralık 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Kamu İhale Kanunu İle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, elektronik ortamda yapılacak kamu alımlarıyla ilgili kapsamlı düzenlemeleri içermektedir (Kanun no. 5812/Resmi Gazete no. 27075).

Kamuda Tutulan Bilgilerin Yeniden Kullanımı

Bir kısmı Bilgi Edinme Kanunu ile düzenlenen kamuda tutulan bilgilerin yeniden kullanımına dönük çalışmalar halen sürmekte olup, bu alanda henüz yasal bir metin oluşturulmamıştır.

Diğer İlgili Kanunlar

4 Mayıs 2007 tarihinde yasalaşan ve 23 Mayıs 2007 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında

Kanun”, İnternet ortamında işlenen belirli suçlarla mücadeleyle ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir. İntihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçları ile 25 Temmuz 1951 tarihli ve 5816 sayılı “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun”da yer alan suçlara yönelik düzenlemeleri kapsamaktadır.

Mevcut E-Devlet Çalışmaları

e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında hazırlanan Bilgi Toplumu Stratejisi’nde;

- Kamuda iş süreçlerinin gözden geçirilerek kamu yönetiminde ve işleyişinde modernizasyonunun sağlanması,
- Kamunun vatandaşlara ve iş dünyasına sunduğu hizmetlerin daha etkin, hızlı, kolay erişilebilir ve verimli sunulması,
- Vatandaşların bilgi toplumu imkânlarından azami düzeyde faydalanmalarının sağlanması, sayısal uçurumun azaltılması, istihdamın ve verimliliğin artırılması,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, daha fazla katma değer yaratmak üzere, işletmeler tarafından yaygın ve etkin kullanımının sağlanması,
- İletişim hizmetlerinde yaygın, nitelikli ve uygun fiyatlarla hizmet sunumunu sağlayacak rekabetçi ortamın tesisi ile bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün büyümesinin sağlanması ve küresel rekabetçi bir sektör olarak konumlanması şeklinde temel amaç ve hedefler sıralanmaktadır.

Mart 2010 tarihli Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010) Değerlendirme Raporu’nda, bu hedeflere yönelik eylem planları hakkında durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Buna göre, Eylem Planı’nda yer verilen 111 eylemin, stratejik öncelikler itibarıyla dağılımı şu şekildedir: Sosyal Dönüşüm başlığı altında 14, Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu başlığı altında 12, Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü başlığı altında 41, Kamu Yönetiminde Modernizasyon başlığı altında 21, Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü başlığı altında 13, Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri başlığı altında 7 ve Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi başlığı altında 3 eylem.

Raporda, eylemlerin ilerleme aşamaları dikkate alındığında, eylemlerden 22 adedinin (%20) tamamlandığı, 62 eylemin (% 56) çalışmalarında önemli aşama kaydedildiği ve 19 eylem (% 17) ile ilgili çalışmaların ise henüz başlangıç aşamasında olduğu görülmektedir. [18]

2.3 Sorun ve Eksiklikler

2.3.1.Kapsamlı Bir Düzenleyici Yaklaşım Olmaması

e-devlet'e yönelik kapsamlı ve düzenleyici bir yaklaşımın olmaması öncelikli sorunlar arasındadır. Bu kapsamda, e-devlet açısından etkin bir yönetim yapısının oluşturulmamış olması; buna bağlı olarak tek ve ortak bir politika hedefinin olmayışı ve uzun dönemli strateji hedeflerinin belirlenmeyişi başlıca eksiklikler olarak sıralanabilir. İncelenen dünya örneklerinde, e-devlete yönelik strateji hedeflerinin henüz 1990'ların sonundan itibaren oluşturulduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak, merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde strateji ve politikaların yokluğundan söz edilebilir.

2.3.2.Tam Ve Bütünleşik Bir Mevzuat Eksikliği

Diğer taraftan, e-devlet mevzuatı açısından bakıldığında, dağınık bir görünümün olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, e-devletle ilgili olarak çeşitli yasa ve yönetmeliklerde dağınık düzenlemeler yoluna gidilmektedir. Bu durumun temel nedeni, en başından itibaren, tam ve bütünleşik bir politika temelinde e-devlet uygulamalarını düzenleyen ayrıntılı bir düzenlenmenin hazırlanmayıp, bunun yerine öncelikli olarak mevcut mevzuatta küçük çaplı, kısmi değişikliklerin yapılması yoluna gidilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Belirlenen bu yöntemin günümüzde de devam ettirilmesi, var olan eksikliklerin giderilememesine neden olmaktadır.

2.3.3.Toplumun farklı kesimlerinin süreçte temsil edilmiyor olması

e-devlet, merkezi yönetimin dışında farklı kesimleri de ilgilendiren bir konudur. Özellikle politika oluşturmada, STK'ların ve özel sektör kuruluşlarının sürece dâhil edilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra vatandaş odaklı hizmetlerin kalitesinin artırılmasında yerel yönetimlerle işbirliği yapılması diğer önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır.

2.3.4.Projelerin Koordinasyonu

Mevcut durumda, DPT Bilgi Toplumu Dairesi, e-devlet projeleri ile ilgili faaliyetlerin planlanması, gözden geçirilmesi, koordinasyonu ve izlenmesi için ihtiyaç duyulan odaklanmayı sağlamaktadır. Koordinasyon büyük ölçüde e-devlet ile ilgili

konularda DPT ile ilişkili olan çalışma grupları tarafında yürütülmektedir. Ancak uygulamada, farklı kurumlar arasında eş güdümün olması yerine, her kurumun e-devlet projelerini kendi başına yapması gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Özellikle kurumların edindikleri tecrübelerin diğer kurumlarla paylaşmaması ve benzer projelerin farklı kurumlar tarafından tekrar tekrar yapılması fayda-maliyet açısından sorunlara neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, kurumlar arasında veri ve hizmet paylaşımının gerçekleştirilememesi; uygulamalar arasındaki standart farklılıklarının ortaya çıkması diğer sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, e-devlet projelerinin koordinasyonu konusunun tekrar ele alınması ve bu konuda bütün kurumların uyacağı bir modelin oluşturulması gerekmektedir.

Örneğin, OECD Türkiye e-devlet Raporu'nda e-devlet yatırımlarının sayısının artmasına bağlı olarak DPT'nin kapasitesinin, teknik yetkinliğinin ve sektöre özgü fırsatlar hakkında bilgisinin yetersiz kalabileceğine dikkat çekerek bakanlıkların e-devlet projelerinin geliştirilmesinde, yatırımların uygun şekilde belgelendirilmesinde ve uygulamanın planlanan şekilde sürdürülebilmesinde önemli rol üstelenebileceğine dikkat çekmektedir. Diğer taraftan TÜSİAD tarafından hazırlanan 2010 tarihli Türkiye için e-devlet Yönetim Modeli'ne Doğru: Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Öneriler raporunda, projelerin belirlenmesinde "Karma Model" önerilmektedir. Buna göre, karma model, proje önerilerinin merkezi olarak belirlenip sorumluluğun ilgili kurum veya kuruluşa atanması ve proje önerilerinin uygulanacak kurumlar tarafından geliştirilmesi ve önerilerin merkezce değerlendirilmesi, şeklinde bir proje önerisi oluşturma yaklaşımını kapsamaktadır.

2.3.5.E-Devletin Gelişimi Konusunda Güçlü Bir Gözetim

Organı Olmaması

Yukarıda da belirtildiği gibi e-devlet açısından etkin bir yönetim yapısının olmayışı öncelikli sorunların başında gelmektedir. Mevcut durumda, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında 2003/12 ve 2003/48 sayılı Genelgelerle oluşturulan e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanması, 2007/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yeniden yapılandırılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde görev alması öngörülen başlıca kurumsal yapılar olarak e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, Dönüşüm Liderleri Kurulu ve e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu yer almaktadır.

Türkiye açısından ele alındığında, e-devletin gelişim konusunda güçlü bir gözetim organı olması gerekliliği öteden beri ifade edilmektedir. Nitekim konuyla ilgili incelenen belgelerde, e-devlet alanında güçlü bir kurumsal yapılanmanın üzerinde

önemle durulduğu gözlenmiştir. Ayrıca incelenen ülke örneklerinde, başarı faktörlerinde etkin bir e-devlet yönetim yapısının/gözetim organının oluşturulmasına bağlı olduğunu göstermiştir. Bu açıdan mevcut duruma göre daha üst düzey bir temsil yapısının olması, e-devletin gelişimi ve uygulanabilirliği açısından önemli görünmektedir.

2.3.6.Yerel Yönetimlerin E-Devlet Uygulamalarına Katılımının Desteklenmemesi

Mevcut e-devlet uygulamalarına dönük politika oluşturma süreçlerinde yerel yönetimlere doğrudan bir sorumluluk verilmediği gözlenmektedir. Yerel yönetimlerin rolü ilk olarak dolaylı yoldan e-Dönüşüm İcra Kurulu'da İçişleri Bakanlığı Müsteşarı'nın üyeliği ve sınırlı olarak belediyelerin Dönüşüm Liderleri Kurulu toplantılarına katılarak İcra Kurulu tarafından verilecek görevlerin gerçekleştirilmesine katkı sağlayarak çalışmalara destek olmaktan öteye gitmemektedir. Bu konu OECD Türkiye e-devlet İncelemesi raporunda da öncelikli sorun olarak dile getirilmektedir. Raporda, kamu malı ve hizmetlerinin sağlanmasında merkezi yönetim karşısında yerel yönetimlere verilen rolün oldukça küçük olduğu üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlere dönük olarak; kaynak yetersizliği, İnternet sitelerinin ve e-hizmetlerin uygulanmasında yerel yönetimler arasında yetersiz işbirliği, hizmet standartları geliştirme gereği ve BİT elemanlarının istihdamında güçlük gibi sorunlara dikkat çekilmektedir.

Bu bağlamda, e-devlet stratejilerinin oluşumunda yerel yönetimlere doğrudan sorumluluk verilmesi, temsil düzeyinin artırılması ve mevcut sorunların aşılması gibi konular üzerinde durulması gerekmektedir.

2.4 Türkiye'ye Dair Model Önerileri

Türkiye'de günümüze kadar e-devlet üstyapısına dair birçok öneri sunulmuştur. Bunlar arasında, en son olanı Başbakanlık e-devlet Danışma Grubu tarafından hazırlanan modeldir. Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)'nde verilen Modele ilave olarak geliştirilen model önerileri şunlardır;

Bilgi Toplumu Ajans Modeli

Bilgi Toplumu Ajansı, e-Dönüşümde merkezi koordinasyonu sağlamaktadır. Bilgi Toplumu Yönlendirme Kurulu üst karar organı olarak çalışmaktadır.

E-Devlet Ajansı Modeli

Bilişim Teknolojileri ve e-devlet Ajansı kurularak Başbakanlık tarafından merkezi koordinasyon sağlanması ve Dönüşüm Liderleri Kurulu ile Danışma Kurulu desteğinde üst düzey bilişim teknolojileri ve e-devlet politikalarının geliştirilmesi öngörülmüştür.

E-Devlet Genel Müdürlüğü Modeli

Başbakanlığa bağlı müstakil bütçeli ve vasıflı elemanları rahat çalıştırabilecek şekilde bir Genel Müdürlük kurulması öngörülmüştür. e-Dönüşüm İcra Kurulu'nun görev, yetki ve çalışma esaslarının yeniden ve Kanunla tanımlanması öngörülmektedir.

Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü Modeli

e-Dönüşüm sürecinde politika belirleme ve koordinasyon Başbakanlık bünyesinde bir ana hizmet birimi olarak oluşturulan Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü tarafından tek elden yürütülmektedir.

e-devlet Danışma Grubu'nun bu bölümde incelenecek olan önerilerinden ilki, siyasi liderliğini Başbakan'ın yapacağı Bilgi Toplumu Ajansı'dır. İlgili kurumlar, başlangıçta tercihlerini Bilgi Toplumu Ajans Modeli'nden yana kullanmışlardır. Bu tercih sonucunda e-devlet ve Bilgi Toplumu Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanmış ve 11 Ağustos 2009 tarihinde Başbakanlık web sayfasından kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. 15 Eylül 2009 tarihine dek görüş ve öneriler alınmış, gelen görüşler taslağa yansıtılmış, ancak herhangi bir sonuca ulaşamamıştır.

Ayrıca henüz sonuçlanmamış olan Kamu Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı da, e-devlet üstyapısına dair bir model öngördüğünden bu bölümde ele alınacaktır.

Bu önerilerin yanısıra, bilişim alanında etkinlik gösteren başka STK'lar tarafından da desteklenen Bilişim Bakanlığı ya da Bilgi ve Teknoloji Bakanlığı modeli bulunmaktadır. Bilişim alanı ve e-devlet'ten sorumlu bir Bakanlık modeli ile incelenen ülke örneklerinde sıkça karşılaşılmaktadır. Ancak Türkiye'de önerilen Bakanlık modeline ilişkin bugüne dek yapılmış kapsamlı bir çalışma yoktur.

Bu bölümde öncelikle Bilgi Toplumu Ajansı modeli ve ilgili Kanun Tasarısı taslağı, Türkiye özgülünde açığa çıkan model önerileri hakkında fikir verebilmesi için ana hatlarıyla ele alınacaktır.

Bilgi Toplumu Ajansı

Bilgi Toplumu Ajansı'nın kurulması, siyasi düzeyde Başbakan tarafından temsil edilen bir kurumsal yapılanma öngörmesi açısından önem arz etmektedir. Model, siyasi sahiplenme anlamında Başbakanın daha aktif görev alacağı kurumsal bir yapı öngörmektedir. Modelin öngördüğü temel değişiklik Bilgi Toplumu Ajansının kurulması ile tüm e-Dönüşüm konularının tek bir merkezden koordinasyonudur. Bu yolla, politika belirleme, karar alma, değerlendirme ve yönlendirme tek bir merkezde toplanacaktır.

Modelde, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında oluşturulan İcra Kurulu yerine Başbakan başkanlığında "Bilgi Toplumu Yönlendirme Kurulu" kurulması düşünülmektedir. Ortak karar alma ve koordinasyonu sağlamada görevli kurula, Adalet Bakanı ve Bilgi Toplumu Ajansı Başkanı eklenecektir.

Mevcut durumda TÜRKSAT A.Ş.'ye verilmiş olan e-devlet Kapısının işletilmesi, Kamu kurumlarına yönelik ortak hizmetlerin sunumu (veri merkezi, felaket kurtarma merkezi, çağrı merkezi, vb.) görevlerinin ilk aşamada yine TÜRKSAT tarafından yürütülmesi önerilmektedir.

Ancak, e-devlete ilişkin söz konusu işlevlerin dış kaynak kullanımı ile başka şirketlerden hizmet alımıyla Bilgi Toplumu Ajansı tarafından temini sağlanmalıdır.

Modelde kaynak tahsisi genel bütçeden Bilgi Toplumu Ajansına yapılması öngörülmektedir. Kaynak, belirlenen strateji ve önceliklere göre Ajans tarafından dağıtılacaktır.

Modelin hayata geçirilmesiyle ilgili öngörülen mevzuat değişikliği şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bilgi Toplumu Ajansı kurulacaktır. Bunun için 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun benzeri bir kanun hazırlanacaktır.
- e-Dönüşüm Türkiye Projesi koordinasyonu için DPT Müsteşarlığının görevlendirildiği 2003/12 sayılı Genelge ve kurumsal yapılanmayı düzenleyen 2007/7 sayılı Genelge yürürlükten kaldırılacaktır. Öngörülen kurumsal yapılanma modeli hazırlanacak yeni kanuna yansıtılacaktır.
- Halen TBMM'de bulunan Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanunu çıkartılacaktır. Ancak TBMM gündeminde bulunan Tasarı, AB standartlarına (95/46/AB) göre sapmalar göstermektedir. Burada önerilen model AB Direktifinde belirtildiği ve birçok ülke örneğinde görüldüğü üzere idari vesayet ve hukuksal denetim bağlamında Başbakanlığa bağlı, ancak görevlerini yerine getirirken, bütçe ve personel açısından bağımsız bir kurumu adreslemektedir.

- Bilgi güvenliği konusunda, Ulusal Bilgi Güvenliği Kanunu çıkartılacaktır. Bu Kurum, bilgi sistemleri güvenliği konusunda standartlar geliştirecek, gerekirse teknik destek, yardım ve danışmanlık hizmetleri verecek, bilişim suçları konusunda yardım ve destek verecektir.

FONKSİYON	AKTÖRLER		
Siyasi Liderlik	Başbakan		
Politika Belirleme / Genel Koordinasyon	<p>Bilgi Toplumu Yönlendirme Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Başbakan başkanlığında, mevcut İcra Kurulu üyeleri, Adalet Bakanı ve Ajans Başkanı - Yılda üç kez toplanır. - Sekreteryasını Ajans yapar. - Strateji ve politika belirler, uygulamayı değerlendirir ve yönlendirir, gerekli tedbir/tadilat kararlarını alır. 		
Uygulama (Tanıtım)	<table border="1"> <tr> <td> <p>Bilgi Toplumu Ajansı</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkezi koordinasyon, politika belirleme, ilerlemeyi takip ve raporlama, özel sektör ile işbirliği, ortak hizmetlerin özel sektörden temini, kamu alımları için kural belirleme, tanıtım ve eğitim - Promosyon Ajansı modelinden eleman alımı, bütçe, özel sektöre iş yaptırma, vb. hususlar örnek alınacak </td> <td> <p>TÜRSAT A.Ş.</p> <ul style="list-style-type: none"> - e-Devlet Kapısının işletilmesi - Kamu kurumlarına yönelik ortak hizmetlerin sunumu (veri merkezi, felaket kurtarma merkezi, çağrı merkezi, vb.) </td> </tr> </table>	<p>Bilgi Toplumu Ajansı</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkezi koordinasyon, politika belirleme, ilerlemeyi takip ve raporlama, özel sektör ile işbirliği, ortak hizmetlerin özel sektörden temini, kamu alımları için kural belirleme, tanıtım ve eğitim - Promosyon Ajansı modelinden eleman alımı, bütçe, özel sektöre iş yaptırma, vb. hususlar örnek alınacak 	<p>TÜRSAT A.Ş.</p> <ul style="list-style-type: none"> - e-Devlet Kapısının işletilmesi - Kamu kurumlarına yönelik ortak hizmetlerin sunumu (veri merkezi, felaket kurtarma merkezi, çağrı merkezi, vb.)
<p>Bilgi Toplumu Ajansı</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkezi koordinasyon, politika belirleme, ilerlemeyi takip ve raporlama, özel sektör ile işbirliği, ortak hizmetlerin özel sektörden temini, kamu alımları için kural belirleme, tanıtım ve eğitim - Promosyon Ajansı modelinden eleman alımı, bütçe, özel sektöre iş yaptırma, vb. hususlar örnek alınacak 	<p>TÜRSAT A.Ş.</p> <ul style="list-style-type: none"> - e-Devlet Kapısının işletilmesi - Kamu kurumlarına yönelik ortak hizmetlerin sunumu (veri merkezi, felaket kurtarma merkezi, çağrı merkezi, vb.) 		
Danışma	<table border="1"> <tr> <td> <p>Dönüşüm Liderleri Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mevcut katılımcılar - e-Devlet Hizmetleri Birim Başkanı Kurula başkanlık eder - Kurumlar arası ortak çalışma - Yılda 3 kez toplanır (Yönlendirme Kurulu öncesi) </td> <td> <p>Danışma Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer katılımcılara açık bir danışma platformu </td> </tr> </table>	<p>Dönüşüm Liderleri Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mevcut katılımcılar - e-Devlet Hizmetleri Birim Başkanı Kurula başkanlık eder - Kurumlar arası ortak çalışma - Yılda 3 kez toplanır (Yönlendirme Kurulu öncesi) 	<p>Danışma Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer katılımcılara açık bir danışma platformu
<p>Dönüşüm Liderleri Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mevcut katılımcılar - e-Devlet Hizmetleri Birim Başkanı Kurula başkanlık eder - Kurumlar arası ortak çalışma - Yılda 3 kez toplanır (Yönlendirme Kurulu öncesi) 	<p>Danışma Kurulu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer katılımcılara açık bir danışma platformu 		
Kaynak Tahsisi	<p>Bilgi Toplumu Ajansı</p> <p>Maliye Bakanlığı ve DPT görüşleri alınarak ve Stratejiye uyumlu olarak Ajans tarafından kaynak tahsisi yapılır (Bütçeden kaynak aktarılacak)</p>		
Değerlendirme	<p>Bilgi Toplumu Ajansı</p> <ul style="list-style-type: none"> - Değerlendirmelerini Yönlendirme Kuruluna sunar 		

Güvenlik / Kişisel Veriler	Kişisel Verileri Koruma Kurulu <ul style="list-style-type: none"> - TBMM’de bulunan Kanunun yasalaşmasını müteakip kurulacaktır - İlgili AB Direktifinde tanımlanan özelliklerde, Başbakanlığa bağlı	Bilgi Güvenliği Kurumu <ul style="list-style-type: none"> - Yeni kurulacak - Kanunu hazırlanacak - Bilgi sistemleri güvenliği konusunda standart belirleyecek - Danışmanlık, denetleme, destek, veri paylaşımı
-----------------------------------	--	--

Tablo 2.1. Bilgi Toplumu Ajansı Modeli

BÖLÜM 3

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de e-devlet üstyapısının günün şartlarına göre oluşturulmaması ve etkin bir şekilde çalışmaması e-dönüşüm çalışmalarında istenen düzeye gelinememesinin en önemli nedenlerinden biridir. Kapsamlı bir düzenleyici yaklaşımın olmaması, tam ve bütünlük bir mevzuatın eksikliği, farklı kurumlar tarafından yürütülen e-devlet projelerinin ve uygulamalarının koordinasyonu, e-devletin gelişimi konusunda güçlü bir gözetim organı olmaması, yerel yönetimlerin e-devlet uygulamalarına katılımının desteklenmemesi ve toplumun farklı kesimlerinin süreçte temsil edilemiyor olması şeklinde ifade edilen mevcut sorunların tamamı, strateji ve planları hazırlayan, koordinasyonu sağlayan, gözetim ve denetim işlevini yerine getiren, toplumsal farkındalık için eğitim ve tanıtım faaliyetlerini organize eden ve hizmetlerin yürütülmesini üstlenen bir üstyapının oluşturulmasıyla çözülebilir görünmektedir.

Böylesi bir üstyapı başarılı bir icraat için paydaşlarıyla bir bütünlük içinde çalışmalıdır. Mevcut üstyapıyı da içine alarak bugüne dek oluşmuş bilgi ve deneyimi içerecek bir üstyapının, sürekliliği olan, politik değişimlerden etkilenmeyecek, politik çıkarlar doğrultusunda yönlendirilemeyecek, devletin en üst seviyesinde temsil edilen bir yapı olması gerektiği açıktır. Ancak güçlü bir biçimde temsil edilen ve sahiplenilen bir e-devlet üstyapısı, e-devlet uygulamalarını basitçe daha önceden kâğıt üzerinde yürüten işlerin elektronik ortama aktarılması olmaktan çıkartıp, bir toplumsal dönüşümün, katılımcılığın esas olduğu bir bilgi toplumu vizyonunun en önemli bileşeni haline getirebilecektir.

Bilgi toplumuna dair yeni gelişmeleri ve değişimleri hızlı bir biçimde değerlendirebilme yeteneğine sahip olmak ve uyum süreçlerini verili durumu ve özgün şartları göz önünde bulundurarak düzenleyebilmek, geleceğe dair bir vizyon

oluşturabilmek, mevcut mevzuatı gelişen e-devlet'in gereksinimlerine uygun olarak hızlı bir biçimde revize edebilmek, mevcut kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma kültürünü kamu hizmetlerini hızlandırma ve katılımçılık esasına göre dönüştürebilmek, planlama, koordinasyon, gözetim ve denetim ve eğitim ve farkındalık yaratma işlevlerini birbiriyle uyum içerisinde ve etkin bir biçimde yerine getirebilecek bir kurumsal yapılanma ile mümkün olabilir.

EK A

TÜRKİYE E-DEVLET ÇALIŞMALARI TARİHÇESİ

Türkiye’de e-devlet’in gelişimi belli başlı düzenlemeler ışığında, toparlayıcı başlıklar halinde aşağıdaki gibi özetlenebilir. [16]

2000 ve Öncesi Gelişmeler

1998’de başlatılan Maliye Bakanlığı’nın “Vergi Dairesi Otomasyon Projesi” (VEDOP) ilk e-devlet projelerinden biridir. VEDOP, Maliye Bakanlığı tarafından ülke düzeyinde vergi dairelerine yönelik bir proje olarak başladı. “Merkezi Nüfus Yönetimi Sistemi” olan MERNİS de 1998 yılında başlayan projelerden birisidir. Projeye ilgili veriler 1999 yılında yaklaşık 120 milyon² kişinin bilgilerinin sisteme girilmesiyle tamamlandı. MERNİS yazılım uygulama geliştirilmesi ise 2000 yılında tamamlandı. Projeye ait uygulamalar, aynı yıl, T.C. vatandaşlarına kişiye özel 11 haneli sayısal kimlik numaralarının verilmesiyle başladı.

2002-2009 Arası Gelişmeler

2002

Aralık 2002 tarihinde, Hükümet, uzun süredir devam eden ekonomik problemleri çözüme kavuşturma ve sosyal ve ekonomik refahı artırmak amacıyla “Acil Eylem Planı”nı uygulamaya soktu. Söz konusu planının başlıca temel bileşenlerinden birisi, Türkiye’yi bilgi toplumuna taşıma hedefi olan “e-Dönüşüm Türkiye Projesi”dir. Projeye ilgili üst düzey sorumluluk Başbakan yardımcısına verilirken, koordinasyon için ise Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) görevlendirildi.

---

² Bu sayı ölenleri ve yaşayanları kapsamaktadır.

2003

4 Aralık 2003 tarihinde, 2003-2004 yıllarını kapsayan “e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı” Hükümet tarafından kabul edilerek Başbakanlık Genelgesi ile birlikte Resmi Gazete’de yayınlandı. Eylem planında 8 ayrı bölüm altında toplam 73 eylem başlığı yer almaktadır. Bunlardan 23’ü e-devlet’le ilgilidir.

Ekim 2003 tarihinde, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” TBMM’de yasalaştı (Kanun No. 4982). Kanun, ilk olarak Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve 25 Şubat 2003 tarihinde Meclis’e sunulmuştu. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Haziran 2003 tarihinde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Adalet Komisyonu’nda görüşülüp üzerinde bazı değişiklikler yapılarak sağlaştırıldı.

27 Şubat 2003 tarihinde yayınlanan Başbakanlık Genelgesi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi’nin ilke ve hedefleri belirlendi. Proje yayımlandıktan sonra, Şubat 2003 tarihinde, politika belirleme ve koordinasyon sorumluluğu yeni kurulan DPT Bilgi Toplumu Dairesi’ne verildi.

Ocak 2003 tarihinde MERNİS kullanılabilir duruma geldi.

2004

Ekim 2004 tarihinde İnternet yoluyla vergi beyannamelerinin toplanması uygulanabilir duruma geldi.

Temmuz 2004 tarihinde, Maliye Bakanlığı, vatandaşların vergi beyannamelerini on-line/çevrimiçi olarak ibraz edebilecekleri ve kayıt dışı ekonomiyle mücadeleyi kolaylaştıracak ulusal bir iletişim ağını uygulamaya soktu.

23 Haziran 2004 tarihinde, “Tüketiciyi Koruma Kanunu” yürürlüğe girdi. Kanun, e-ticaret’le ilgili düzenlemeleri de içermektedir.

Mayıs 2004 tarihinde,işverenlere yönelik Sosyal Güvenlik Projesi olan “e-Bildirge” ülke çapında kamu sektörü yanında özel sektör için de uygulanabilir duruma geldi. e-Bildirge, işverenlerin, çalıştırdıkları işçilerine ait sigorta prim belgelerini İnternet üzerinden vermeleri ve bildirimlerine ait tahakkuk bedellerini de otomatik ödeme ve İnternet bankacılığı yoluyla ödeyebilmeleri için oluşturulan elektronik bir portaldır.

26 Nisan 2004 tarihinde, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, uygulama aşaması tamamlanmamasına rağmen, yürürlüğe girdi.

2005

Kasım 2005 tarihinde, günümüzde “e-devlet Kapısı” olarak bilinen portalın kurulmasına yönelik çalışmalar başladı. Portalın amacı, e-devlet hizmetlerini tek bir çatı altında bütün vatandaşlara sunmaktır. Portal, ayrıca kurumlar arası bilgi alış verişi için de hizmet vermektedir.

Ağustos 2005 tarihinde DPT’ye bağlı Bilgi Toplumu Dairesi tarafından “Birlikte Çalışılabilirlik Esasları Rehberi” yayınlandı. Birlikte Çalışılabilirlik Esasları Rehberi, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında başta kamu kurumları olmak üzere kamuya elektronik ortamda hizmet sunan tüm kurumlar arasında birlikte çalışılabilirliği sağlamak ve bu çerçevede yetki, sorumluluk, esas, prensip, yöntem ve kriterler ile teknik standartları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

25 Mayıs 2005 tarihinde, DPT ve Peppers and Rogers Group arasında, “Türkiye Bilgi Toplumu Stratejisi” hazırlamak amacıyla bir anlaşma imzalandı. Strateji, 2006-2010 yıllarını kapsamakta olup ve kamu kurumları tarafından uygulanması öngörülen bir eylem planını içermektedir.

Nisan 2005 tarihinde, 2003-2004 tarihli “Kısa Dönem Eylem Planı”nı takiben, “e-Dönüşüm Türkiye 2005 Eylem Planı” yayınlandı. e-Dönüşüm Türkiye 2005 Eylem Planı, 50 eylem başlığını içermektedir.

Şubat 2005 tarihinde, “Kimlik Paylaşım Sistemi” uygulamaya sokuldu. Sistem, MERNİS bilgilerinin İçişleri Bakanlığı, diğer bakanlıklar ve kamu kurumları arasında paylaşılmasına olanak tanımaktadır.

2006

Temmuz 2006 tarihinde, Türkiye’ye yatırım yapmayı düşünen uluslar arası girişimcilerin/yatırımcıların, Türkiye’ye yatırımlar hakkında bilgi edinebilecekleri “Türk Yatırım Portalı” kuruldu.

28 Temmuz 2006 tarihinde, “Ulusal Bilgi Toplumu Stratejisi” yürürlüğe girmiştir. Ulusal Bilgi Toplumu Stratejisi’ne göre, Türkiye’nin bilgi toplumuna dönüşmesi 7 temel strateji önceliği etrafında gerçekleşecektir: Sosyal Dönüşüm; 2.Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu; 3.Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü; 4.Kamu Yönetiminde Modernizasyon; 5.Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü; 6.Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri; 7.Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi. Ulusal Bilgi Toplumu Stratejisi, 7 temel strateji altında 111 eylemden oluşan bir eylem planını kapsamaktadır.

Mayıs 2006 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı “e-Okul” projesini yayınladı. Proje, MERNİS kapsamında T.C. vatandaşlarına verilen 11 haneli T.C. kimlik numaraları esas alınarak hazırlandı.

Nisan 2006 tarihinde, “e-devlet Kapısı” kapsamındaki çalışmalar ilerleyerek devam etti.

2007

Dünya genelinde kamu kurumları İnternet hizmetlerini değerlendiren Ağustos 2007 tarihli “Küresel e-devlet Raporu”na göre, kamu websiteleri açısından Türkiye 9. sırada yer aldı. Bir önceki yıla karşılaştırıldığında Türkiye’nin 18 basamak birden yükseldiği görülmekteydi.

4 Temmuz 2007 tarihinde “Elektronik Vatandaşlık Kartı” pilot projesiyle ilgili Başbakanlık Genelgesi yayımlandı. Projeye, biyometrik unsurlar da içeren elektronik vatandaşlık kartının kimlik doğrulama için kullanımının sağlanması ve tüm kimlik doğrulama fonksiyonlarının tek bir elektronik kartta toplanması ve pilot uygulamanın sosyal güvenlik alanında hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırma çalışmalarının bu uygulamanın sonuçlarına göre yapılması hedeflenmiştir.

Temmuz 2007 tarihinde, OECD, “Türkiye e-devlet Ülke İncelemesi” raporunu yayınladı. Rapor, yatırımların geri dönüşü, geniş bant kullanımı, İnternet erişimi, düzenleyici yaklaşım konularına yer verirken, Türkiye’nin e-devlet uygulamalarında hızlı ilerlemeler kaydettiğini belirtmekteydi.

3 Nisan 2007 tarihinde, “e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanması” başlıklı Başbakanlık Genelgesi yayımlandı.

Mayıs 2007 tarihinde, “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” (Kanun No. 5651), 23 Mayıs 2007 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Kanunun amacı, içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile İnternet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir. Bunun yanında, İnternet ortamında işlenen belirli suçlarla mücadeleye ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir. *İntihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçları* ile 25 Temmuz 1951 tarihli ve 5816

sayılı “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun”da yer alan suçlara yönelik düzenlemeleri kapsamaktadır.

3 Nisan 2007 tarihinde, “e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanması” başlıklı Başbakanlık Genelgesi yayınlandı. Söz konusu Genelgeyle birlikte, 2003/12 ve 2003/48 sayılı Genelgelerle oluşturulan kurumsal yapılar, strateji belgesinde yer alan gerekçeler ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden değerlendirilerek, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde görev alması öngörülen başlıca kurumsal yapılar olarak “e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu”³, “Dönüşüm Liderleri Kurulu”⁴ ve “e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu”⁵ kurulmuştur.

20 Mart 2007 tarihinde ulusal düzeyde, “Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programı” yayınlandı. Program, öğretmenlerin ders materyallerini oluşturmada bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmasını sağlama hedefi gütmektedir.

27 Ocak 2007 tarihinde, “Kamu Kurumları İnternet Sitesi Kılavuzu” başlıklı Başbakanlık Genelgesi yayınlandı. Kılavuzun temel amacı, kamu kurumları İnternet sitelerinde sunulması gereken asgari içeriğin ve sunum şekillerinin belirlenmesidir. Ortaya çıkan kılavuz kamu kurumları İnternet sitelerinin sağlaması gereken asgari içeriği tanımlamakta, bunun yanında bu sitelerin en geniş kitlelerce erişilebilir olması amacıyla site tasarımına dönük öneriler içermektedir.

2008

³ e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu; e-Dönüşüm Türkiye Projesinin yürütülmesi ve Bilgi Toplumu Stratejisinin uygulanması sürecinde en üst düzeyde politika belirleme ve karar alma, değerlendirme ve yönlendirmeden sorumludur. Kurul; Devlet Planlama Teşkilatının bağlı olduğu Devlet Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Ulaştırma Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı ve konuyla ilgili olarak görevlendirilecek bir Başbakanlık Baş Müşavirinden oluşur. Kurul toplantılarına; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Telekomünikasyon Kurumu Başkanı, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanı, Türksat A.Ş Genel Müdürü, Dönüşüm Liderleri Kurulu Başkanı ve e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu Başkanı ile Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bilişim Vakfı, Türkiye Bilişim Derneği, Yazılım Sanayicileri Derneği ve Türkiye Bilişim Sanayicileri ve İşadamları Derneği başkanları da katılır.

⁴ Dönüşüm Liderleri Kurulu; Kurumlar arası işbirliğinin temini ile ortak ilke ve standartların uygulanması ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde stratejinin etkin şekilde hayata geçirilmesinden sorumludur. Kurul, bakanlıkların yanı sıra, Bilgi Toplumu Stratejisi eki Eylem Planında yer alan eylemlerden sorumlu kamu kurum ve kuruluşlarının strateji geliştirme birimi başkanları ile İcra Kurulu tarafından belirlenecek üniversite ve belediyelerin temsilcilerinden oluşur. Strateji geliştirme birimi temsilcileri çalışmalarında kurumlarının bilgi işlem yöneticilerinden teknik destek alırlar. Kurul, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşar Yardımcısı başkanlığında toplanır. e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, bilgi toplumuna dönüşüm sürecindeki gelişmeler ve stratejinin uygulama sonuçlarını göz önünde bulundurarak Kurulun yapısında değişiklik yapmaya yetkilidir.

⁵ e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu; Türkiye’nin bilgi toplumuna dönüşüm çalışmalarında ve Bilgi Toplumu Stratejisinin uygulanması sürecinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüş ve önerilerinin ortak bir zeminde paylaşılması ve değerlendirilmesinden sorumludur.

18 Aralık 2008 tarihinde, “e-devlet Kapısı” portalı uygulamaya sokuldu.

5 Aralık 2008 tarihinde, elektronik ihale uygulamalarına yönelik düzenlemeleri de içeren “Kamu İhale Kanunu İle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yayınlandı. (Kanun No. 5812).

10 Kasım 2008 tarihinde, Mevcut AB düzenleyici çerçevesiyle uyumlu yeni bir “Elektronik Haberleşme Kanunu” yasalaşarak yürürlüğe girdi. Kanunun amacı; elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

21 Mayıs 2008 tarihinde, “Adres Kayıt Sisteminin Uygulanması” başlıklı Başbakanlık Genelgesi yayınlandı. Adres Kayıt Sistemi Uygulamasının hedefi, kişilerin yerleşim yeri (ikamet) ve diğer adres bilgilerinin, standartlara uygun şekilde tek merkezde tutulması ve bu bilgilerin belli ilkeler çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşılmasını sağlamaktır. Bu sistemle, kamu kurum ve kuruluşları yaptıkları işlemlerde MERNİS veri tabanında yer alan ve T.C. kimlik numarası ile ilişkilendirilmiş bulunan “Kimlik Paylaşımı Sistemi”nden (KPS) temin edecekleri yerleşim yeri ve diğer adres bilgilerini esas alacaklardır; kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülen iş ve işlemlerde, nüfus müdürlüklerinden veya vatandaşlardan yerleşim yeri ve diğer adres belgesi (ikametgâh ilmühaberi) ile nüfus kayıt örneği istenmeyecek, bu belgeler, ilgili kuruluş tarafından doğrudan KPS'den elde edilecektir.

14 Mayıs 2008 tarihli Genelgeyle Gelir İdaresi elektronik fatura uygulamasının yolunu açtı.

2009

Şubat 2009 tarihinde, Bilgi Toplumu Stratejisi'nde ve 5838 Nolu Kanun'un İnternet hizmetleriyle ilgili bölümlerinde öngörülen önlemler çerçevesinde, sabit hatlarda yüzde 15, mobil iletişimde ise yüzde 25 olan Özel İletişim Vergisi yüzde 5'e düşürüldü.

28 Şubat 2009 tarihinde, ilk sürümü Ağustos 2005 tarihinde dağıtılan “Birlikte Çalışılabilirlik Esasları Rehberi”, DPT Bilgi Toplumu Dairesi tarafından güncellenerek yeniden yayınlandı.

Mart 2009 tarihinde, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) “Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü” (SEÇSİS) uygulamasını yürüttü. 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde, YSK bu uygulamadan faydalanarak seçmenlerle ilgili bilgileri elektronik ortama taşıdı. Böylece, vatandaşların elektronik ortamda seçmen listelerine kayıtlı olup olmadıklarını, kayıtlı iseler seçmen sandıklarının nerede olduğunu öğrenebilmeleri mümkün hale geldi.

Yine aynı ay içinde, bilgisayarlar ve bazı bilgisayar parçaları için yüzde 18 olan KDV oranı yüzde 8’e düştü.

Haziran 2009 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı, MERNIS ve Adrese Kayıt Sistemi veri tabındaki bilgileri kullanarak “e-Okul” uygulamasını başlattı. Uygulamayla, öğrencilerin, adreslerinin bulunduğu en yakın okula kayıtlarını yapabilmeleri mümkün hale geldi. Uygulama ayrıca, öğrenci karne bilgilerinin de dâhil olduğu bilgilere erişimi mümkün hale getirdi.

31 Temmuz 2009 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla, “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik” Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmeliğin amacı; etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere, idarelerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemektir.

2009 Temmuz ayı sonunda, ayrıca 3G hizmetlerine ilişkin yetkilendirme süreci tamamlandı ve 3 operatöre lisansları verildi. Söz konusu hizmetler Temmuz 2009 sonunda piyasaya sunuldu.

27 Ekim 2009 tarihinde, “Sosyal Yardım Bilgi İstemi” uygulamaya sokuldu. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi, sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşların muhtaçlıklarını ve kişisel verilerini merkezi veri tabanlarından temin/tespit etme ve mükerrer yardımların önlenmesine yönelik olarak kurumlar arası (on-line) veri paylaşımını sağlama amacıyla hayata geçirilmiş bir e-devlet uygulamasıdır.

Aynı ay içerisinde yayınlanan 2009 yılı “Türkiye İlerleme Raporu”nda, elektronik haberleşme alanında ilerlemelerin olduğu kaydedildi.

Kasım 2009 tarihinde, “Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)” ve “UYAP SMS Bilgi Sistemi” Avrupa e-devlet ödülllerinde birincilik ödülünü aldı. Ayrıca “Başbakanlık İletişim Merkezi” ve “e-Garanti Belgesi ve Satış Sonrası Hizmet Yeterlilik Belgesi” projeleri “iyi uygulamalar” olarak nitelendirildi. UYAP SMS Bilgi Sistemi, dava bilgileri de dâhil olmak üzere, UYAP Adalet, Avukat, Vatandaş ve

diğer portallar üzerinden yapılan işlemler ile UYAP bünyesinde yayımlanan atama ve yer değiştirme gibi bilgilerle ilgili uyarı, bilgi, veri ve duyuruların, kısa mesaj (SMS) aracılığı ile kullanıcılara sunulabilmesi gibi uygulamaları kapsamaktadır.

2010 ve Sonrası Gelişmeler

2010

Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TUSİAD) ve Türkiye Bilişim Vakfı (TBV)'nin ortaklaşa düzenlediği 7. e-Türkiye (eTR) Ödülleri yarışması Ankara Çankaya Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün de katılımıyla gerçekleşti. Yarışmada, devletten develete hizmet alanında (G2G) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü "Sosyal Yardım Bilgi Sistemi" (SOYBİS); devletten vatandaşa hizmet alanında (G2C) Söke Belediyesi "Akıllı Kent Otomasyon Sistemi"; devletten firmalara hizmet alanında (G2B) Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Gümrük Müsteşarlığı "GÜMKART-Gümrük Tahsilât Sistemi" adlı projeler ödüllendirildi.

Sağlık Bakanlığı Kayseri ve Erzurum illerinde pilot uygulama olarak "Merkezi Hasta Randevu Servisi"ni uygulamaya soktu. Söz konusu uygulamayla vatandaşların, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerden 182 nolu arama servisini kullanarak randevularını almaları olanaklı hale geldi.

Gelir İdaresi başlangıçta pilot proje olarak başlattığı elektronik fatura projesini uygulamaya soktu.

Bakanlar Kurulu 13 Mart 2010 tarihinde "Kamu Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"nı TBMM'ye sundu. Tasarı ile, kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatının, hizmetlerin elektronik ortamda sunumuna engel teşkil eden hususlardan arındırılması suretiyle elektronik ortamda hizmet sunumunun yaygınlaştırılması ve böylece hizmetlerin hızlandırılması öngörülmektedir.

Çevre ve Orman Bakanlığı, pilot uygulama olarak "Çevrimiçi Çevre İzinleri Projesi"ni başlattı. Projenin amacı, işletmelerin kuruluş aşamasından itibaren yaşam evreleri boyunca çevre ile ilgili almak zorunda oldukları çeşitli izinlerin başvurularının tek bir noktadan çevrimiçi olarak yapılabilmesi, bu başvuruların yetkili mercilere iletilmesi ve bu merciler tarafından onaylanma sürecinin çevrimiçi tamamlanabilmesini sağlamaktır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, pilot uygulama olarak, "Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sistemi" projesini başlattı. Projenin amacı, kamu kurumlarının tüzel kişiliklerle

ilgili ihtiyacı olan bilginin tek noktadan sunulması, sisteme dâhil kişiliklere ait bilginin vergi numarası ile bir sistemde birleştirilmesi, sistemde tutulan şirket bilgileri uluslararası standartlara uyumlu getirilmesidir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, “Tüketici Bilgi Sistemi” uygulamasını başlattı. Söz konusu sistemle, tüketicilerin, <http://www.tuketici.gov.tr> isimli İnternet sitesinden, haklarını öğrenme, şikâyetlerini ilgili birime gönderme ve başvurularıyla ilgili durumu öğrenme olanağı mümkün hale geldi.

11 Mayıs 2010 tarihinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve TÜBİTAK arasında “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri” projesinin birlikte yürütülmesi için anlaşma imzalandı. Projeyle, Sosyal yardım alanının temel problemi olarak gösterilen sağlıklı işleyen ortak veri tabanı eksikliğinin giderilerek kurumsal bir sosyal yardım sisteminin alt yapısının oluşturulması hedeflenmektedir.

EK B

E-DEVLET VE BİLGİ TOPLUMU KANUN TASARISI

4 Aralık 2009 tarihinde hazırlanan ve kamuoyunun görüşüne sunulan "E-devlet ve Bilgi Toplumu" kanun tasarısı ile e-devlet hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi e-devlet ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin planlanması, koordine edilmesi ve bu kanunda verilen görevleri yapılması üzere oluşturulan kurullar ile kurulan Bilgi Toplumu Ajansının teşkilat yapısının, görev ve yetkilerinin düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Tasarı, "Bilgi Toplumu" konusunda kurumsal yapının güçlendirilerek, e-devlet koordinasyonunun tek elden yürütülmesi ve mevzuattaki yetersizliklerin düzeltilmesi amacını taşımaktadır. Bunun yanında, yatırımlar için harcanan kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını temin etmek ve tek elden planlama ve merkezi koordinasyonu sağlayarak, e-devlet hizmetlerini daha bütünlük hale getirmek ve ülkemizin bu alanda uluslararası alanda bulunduğu noktadan daha ileri sıralara taşımak hedeflerini vurgulamaktadır.

7 Bölüm ve 37 maddeden oluşan kanun tasarısında e-devlet hizmetlerinin vatandaş odaklı olacağına önemi vurgulanırken, e-devlet hizmetlerinin kullanıcılar tarafından kolayca kullanılabilir ve kullanıcı memnuniyeti sağlayacak şekilde sunulması gerektiğine yer verilmiştir. Taslakta, engelliler başta olmak üzere, toplumun tüm bireylerinin bilgi toplumuna dönüşümün sunduğu imkanlardan azami düzeyde faydalanmasının sağlanacağına altı çizilmiş, bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretimi ve kullanılmasında çevreye duyarlı ürünleri ve çözümlerin tercih edileceği belirtilmiştir. Taslakta bu kapsamda dikkat çeken önemli hususlardan bir tanesi e-devlet Hizmet Taahhüdüdür. Kurumların her iki yılda bir güncelleyecekleri e-devlet hizmet taahhüdü, kurumların öncelik sırasında göre taahhüt ettiği hizmet envanterini içermektedir.

Kanun taslağında, e-devlet hizmetlerinin sunumunda, vatandaş ve iş dünyasının üzerindeki idari ve mali yüklerin azaltılması ile ticaret ve yatırımın kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılmasına yer verilmektedir.

Kanunla, kurumlar tarafından hazırlanacak e-Dönüşüm Yıllık Performans Raporları ve diğer veriler dikkate alınarak kurumsal karne oluşturulup sonuçları kamuoyu ile paylaşılacaktır. Böylece, kurumların e-Dönüşüm ne kadar başarılı olduklarının belirlenmesi hedeflenmektedir.

Taslakta Yer Alan Kurumsal Yapılar:

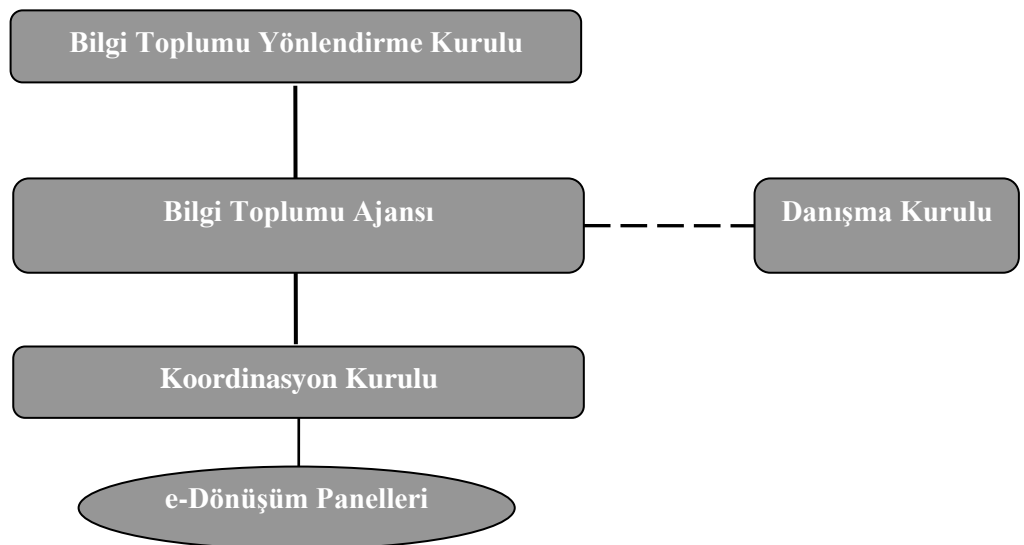
Kanun, e-devlete ilişkin planlama, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek, uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemek temel görevleri ile Başbakanlığa bağlı "Bilgi Toplumu Ajansı" kurulmasını öngörmektedir. Tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali özerkliğe haiz Ajans bilgi toplumuna dönüşüm sürecini planlamak ve koordine etmekten sorumlu olacaktır.

Bu kanunla, aşağıdaki kurullar oluşturulacaktır (Bknz.Şekil 1):

Bilgi Toplumu Yönlendirme Kurulu

Başbakan başkanlığında, Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Ulaştırma Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı ve Ajans Başkanından oluşur. Yılda 3 kez toplanan Yönlendirme Kurulu temel olarak bilgi toplumuna dönüşüm amacıyla temel politikaları belirlemek ve stratejiler geliştirmek, belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve nihai kararlar almak gibi görev ve sorumluluklara sahiptir.

Şekil 1. Bilgi Toplumu Ajansı Organizasyonu

Bilgi Toplumu Danışma Kurulu

E-devlet ve bilgi toplumuna dönüşüm ile ilgili politikalar, stratejiler ve çalışmalar hakkında görüş ve öneriler geliştiren Danışma Kurulu, Ajansın göreviyle ilgili konularda yurtiçinde ve yurt dışında temayüz etmiş olanlar ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, akademik kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur. Danışma Kurulu üyeleri, Ajansın teklifi üzerine Yönlendirme Kurulu onayı ile belirlenir. Danışma Kurulunun üye sayısı otuzu geçemez. Üyelik süresi iki yıldır. Görev süresi dolan üye yeniden seçilebilir.

Bilgi Toplumu Koordinasyon Kurulu

Ajansın belirlediği kamu kurum ve kuruluşlarının e-dönüşüm yöneticilerinden oluşan ve başkanlığını Ajans Başkanı'nın yaptığı Koordinasyon kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

- Yönlendirme Kurulu kararlarını ve Ajans tarafından belirlenen ortak ilke, standart ve projelerin uygulanmasını sağlamak üzere kurumlar arası işbirliğini temin etmek, kurum ve kuruluşlarda yürütülen çalışmaları izlemek,
- Ajans tarafından yapılan her türlü plan, proje, strateji, rapor ve benzeri çalışmalara katkıda bulunmak,
- Ortak e-devlet hizmetlerinin daha hızlı, etkili ve verimli yürütülmesi için tedbir ve öneriler geliştirmek,
- e-devlet ve bilgi toplumu alanındaki mevzuat çalışmaları, politika, uygulama ve diğer konularda Ajansa önerilerde bulunmak.

E-Dönüşüm Yöneticisi

Kanun, Başbakanlık, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, valilikler, büyükşehir ve il belediyeleri, üniversiteler ve ileri teknoloji enstitülerinde bir e-dönüşüm yöneticisi belirlenmesini öngörmektedir. E-Dönüşüm yöneticileri, ulusal bilgi toplumu politikaları çerçevesinde, kurumun e-devlet ve bilgi toplumuna ilişkin çalışmalar yapar ve bu amaçla kurum içi koordinasyonu sağlar. Yönlendirme Kurulu ve Ajans tarafından belirlenen strateji, proje, standart, rehber ve benzeri düzenlemelerin kendi kurumunda uygulanması ile bu kapsamda diğer kurumlarla ve Ajansla kurumsal işbirliği e-Dönüşüm yöneticisi tarafından sağlanır.

E-Dönüşüm Paneli

e-Dönüşüm yöneticisi belirlenen kurum ve kuruluşlarda e-devlet ve bilgi toplumu faaliyetlerini koordine etmek, izlemek, yönlendirmek, gerekli düzeltici

tedbirleri almak ve kurumun e-Dönüşüm stratejisini hazırlamak ile sorumludur. Bunu takip etmek üzere e-dönüşüm paneli kurulur. Panelin başkanlığını kurumun üst yöneticisi yapar.

2009 yılında, kamuoyunun görüşlerine açılan ancak sonuca ulaşmayan bu taslağın ardından Türkiye’de e-devlet’e dair mevzuat geliştirme ve üstyapı oluşturma çabaları devam etmiştir. 2010 yılı başında, kamu hizmetlerinin “verimli”, “hızlı” ve “etkili” sunumu çerçevesinde, kâğıda dayalı süreçlerin elektronik ortama taşınması ve iş süreçlerinin gözden geçirilerek sadeleştirilmeler yapılması, bürokratik formalitelerin azaltılması ve vatandaşların daha kolay ve hızlı kamu hizmetlerinden yararlanması amacıyla Başbakanlık tarafından önceliklendirilen e-devlet projelerinin hayata geçmesini sağlamak üzere bir kanun tasarısı hazırlanmış ve daha sonra bu tasarıya e-devlete ilişkin faaliyetlerin Ulaştırma Bakanlığı tarafından yerine getirilmesini öngören bir madde eklenmiştir. Ancak Tasarı henüz yasalaşmamıştır. Tasarıya dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

EK C

KAMU HİZMETLERİNİN HIZLANDIRILMASI AMACIYLA BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

Tasarı ile bilişim alanının yanı sıra, kamu yönetiminde başlamış olan dönüşümün ve bilgi toplumu olma yönündeki faaliyetlerin hızlandırılması da hedeflenmektedir. Tasarı ile ayrıca, son yıllarda Türkiye’de kamu kurumlarında geliştirilen önemli teknoloji ve otomasyon projelerinin ve gelişmelerin etkin kullanımı için Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde hukuksal altyapılarının düzenlemesi yoluna gidilmektedir. Bu kapsamda, mevcut kanun ve kanun hükmündeki kararnamelerde ekleme veya değişiklik yapılmasını öngören düzenlemeler arasında;

- Her türlü dava usûl işlemlerinin, icra ve iflas işlemlerinin UYAP vasıtasıyla elektronik ortamda yapılmasına ilişkin yasal altyapının oluşturulması, bu sayede elektronik imzalı olarak dava açılması, dava ve takip süreçleriyle ilgili her türlü işlemin elektronik ortamda yürütülebilmesi, dava ve takiplerle ilgili harç ödenmesi ve dava dosyalarının elektronik ortamdan takibine imkan verilmesi de dahil olmak üzere, adliyelerde gerçekleştirilebilecek her türlü dava ve usul işleminin gerçekleştirilmesi,

- Noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılması,
- Sağlık hizmetleri kapsamında hasta kayıtlarının tutulduğu “protokol defterinin” elektronik ortamda, elektronik imzalı olarak tutulabilmesine imkânın sağlanması, elektronik sağlık uygulamalarında bilgi güvenliği ve kişisel verilerin

korunması ilkelerinin uygulanması için gerekli önlemlerin alınmasının zorunlu hale getirilmesi,

- Vize başvurularının ve pasaport başvurularının elektronik ortamdan elektronik imza kullanılarak yapılabilmesine imkân tanınması,
- Ticaret sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması ve ticaret siciline elektronik ortamda başvurulabilmesine imkân sağlanması,
- Araç kayıt ve tescillerinin, araçlar üzerindeki her türlü hukuki ve teknik işleme ilişkin başvuruların ve kayıtların elektronik ortamdan yapılabilmesi,
- Elektronik imza veya belirlenecek başka bir kimlik kanıtlama yöntemi ile dilekçe hakkının kullanılması,
- Gayrimenkuller için taşınmaz numarası sistemine geçilerek, taşınmazlar üzerindeki her türlü kayıt ve tescil işlemlerinin elektronik ortamdan yapılabilmesine izin verilmesi,
- Her türlü vatandaşlık ve nüfus kayıtlarına ilişkin formların ve resmi makamların verdikleri belgelerin elektronik ortamda elektronik imzalı olarak düzenlenmesine imkân sağlanması,
- Kayıtlı elektronik posta sisteminin uygulamaya konulması,
- Kamu ihalelerinde e-ihale yapısına geçilmesi,
- Tüketici şikâyetlerinin elektronik ortamda alınması ve bilgilendirmeyi de kapsayan Tüketici Bilgi Sistemi'nin hayata geçirilmesi bulunmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerin yanı sıra, Kanun tasarısının 19. maddesi Ulaştırma Bakanlığı'nın 3348 sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki kanuna yapılan ekleme ile ilgilidir. Mevcut kanuna eklenen bir bent ile Ulaştırma Bakanlığı'na e-devlet hizmetleri kapsamında görevler verilmesi hedeflenmiştir. "E-devlet hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemek, bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde e-devlete ilişkin eylem planlarını hazırlamak; diğer kamu kurumlarıyla işbirliği yapmak suretiyle, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek, uygulamaya ilişkin usûl ve esasları belirlemek; gerekli hukukî düzenlemeleri yapmak ve bu kapsamda ilgili faaliyetleri koordine etmek." şeklinde yapılan ekleme ile Ulaştırma Bakanlığı'na e-devlet hizmetleri ile ilgili planların hazırlanması, kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması, izleme ve denetim gerçekleştirilmesi, uygulamaya ilişkin usûl ve esasların belirlenmesi görevleri verilmek istenmiştir. Ayrıca, Kanuna bir madde eklenerek e-devlet hizmetlerinin sunumunda gözetilmesi gereken ilkeler belirtilmiştir. Bu çerçevede, kamu kurum ve kuruluşları tarafından e-devlet hizmetlerinin e-devlet Kapısı üzerinden sunumuna ve kurumlar arasındaki veri paylaşımına ilişkin usûl ve esasların Ulaştırma Bakanlığı

tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulacak yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır. Ek madde ile ayrıca geçici görevlendirmeye ilişkin düzenleme yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- [1] Benchmarking e-Government: A Global Perspective. UNPA and ASPA, 2001.
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan003984.pdf>
- [2] "OECD e-devlet Çalışmaları Türkiye", Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, s. 70, 2007.
- [3] Bknz: <http://www2.unpan.org/egovkb/about/framework.htm> (erişim tarihi: 01.10.2010)
- [4] "Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplanı Sonuç Raporu", Ankara, T.C. Ulaştırma Bakanlığı, 1997.
- [5] "Türkiye için e-devlet Yönetim Modeli'ne Doğru: Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Öneriler", İstanbul, TÜSİAD, 2010.
- [6] Bknz. <http://www.unpan.org/> (erişim tarihi: 05.12.2010). İlgili linkten yıllara ve ülkelere göre yapılmış istatistikî bilgilere ulaşılabilmektedir.
- [7] "OECD e-devlet Çalışmaları Türkiye", Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, s. 55, 2007.
- [8] "Türkiye İçin e-devlet Yönetim Modeli'ne Doğru: Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Öneriler", İstanbul, TÜSİAD, s. 61-68, 2010.
- [9] Bkz. <http://www.telepati.com/aralik07/konu2.htm> (Erişim tarihi: 08.01.2011).
- [10] Electronic Government Act of 2002
- [11] "eGovernment in Germany",
http://www.epractice.eu/files/media/media_775.pdf
- [12] "eGovernment in Spain", <http://www.epractice.eu/en/factsheets/>

[13] Shahid Akhtar, Patricia Arinto, Digital Review of Asia Pacific 2009-2010, India: SAGE Publication, 2009, p.235.

[14] "OECD e-devlet Çalışmaları Türkiye", Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, s. 52-67, 2007.

[15] "Türkiye İçin e-devlet Yönetim Modeli'ne Doğru: Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Öneriler", İstanbul, TÜSİAD, s.61, 2010.

[16] Türkiye e-devlet tarihçesi için Avrupa Birliği e-devlet Raporu'ndan yararlanılmıştır. Baknz. "European Union e-Government in Turkey", European Union, p. 3-9, 2010.

[17] Kurumsal yapılanma ile ilgili daha detaylı bilgilere şu kaynaklardan ulaşılabilir: Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, "e-Dönüşüm Türkiye Projesi", 2003/12, Ankara; Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, "e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı", 2003/48, Ankara; Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, "e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanma", 2007/17, Ankara.

[18] "Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010), Değerlendirme Raporu, Rapor No. 5" Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Dairesi, s.1-3, Mart 2010.